

'hvem er denne Nøkurr
– han du leiter etter?'

'hvem er denne Nøkurr
– han du leiter etter?'

diplom NTNU våren 2012

kandidat Mari Trae
veiledere Finn Hakonsen og Gro Lauvland

Jeg leter
etter noe å lete etter
Jeg leter med penn
Jeg leter etter et sted å lete etter
det jeg leter etter
Jeg reiser til et fjernt land
for å lete
men husker til slutt et sted som er nært,
der jeg fant noe en gang før
Jeg leter gjennom en linse
og finner spor
Jeg finner også en som hjelper meg å lete
Han forteller om før mens vi ser ut over nå.
Jeg finner flere spor,
på et mørkt kontor
Mens jeg leter, møter jeg noen som *ikke* leter
– de drømmer absurde drømmer der det ikke lenger finnes spor etter det jeg leter etter
Jeg leter med penn – igjen

Jeg leter etter noe som kan holde til der jeg liker å lete
– så det fortsatt skal finnes et sted der det er noe å lete etter
Etter hvert er grovarbeidet i denne arkeologiske utgravingen over. Jeg finner fram den lille kosten
og begynner forsiktig å børste fram det jeg leter etter – jeg finleter
Jeg leter etter det konkrete
Jeg leter etter drømmen

Jeg leter etter noe
Jeg leter etter Nøkurr

jeg leter
etter noe å lete etter

nøkurr
norrønt for noe/noko
sammendratt av urnordisk; ne-wait-ek-hwarjar;
'ikke-vet-jeg-hvem'

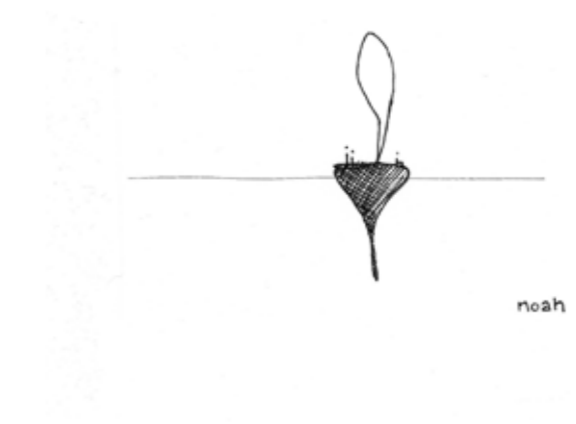
jeg leter med penn

‘Noahs forankring til verden’

Når jeg er midt ute på havet, uten land eller andre båter i sikte, tenker jeg av og til på Noah. Gud lot syndefloden skylle over verden. Han lot den dekke alt land med vann og druknet alt levende – med unntak av Noahs båt og de som befant seg om bord.

Det må ha vært underlig for Noah da han innså at båten hans var helt alene der ute på havet. Hvilken retning seilte han når han ikke lenger hadde noe fast land å orientere seg etter? Hvor setter man kursen når den fysiske tilværelsen kun består av en båt og en vannoverflate? Og er det i det hele tatt noe poeng i å seile når det ikke finnes steder å seile til?

Dette må jo også ha slått Noah. At båtens poeng nettopp er å frakte oss fra et sted til et annet. Båter navigerer mot land. På et hav uten landområder, ville det ikke være noe å seile mot. Og selv om Noah var en tålmodig mann, og selv om han visste at det fantes land under vannet, måtte han vel etter en stund begynne å lure på hvor lenge denne nye tilværelsen kom til å vare. Gud var mer lunefull på den tiden, og for alt Noah visste kunne han jo bestemme seg for å la verden forbli slik. Hva om Gud bare hadde latt det fortsette å regne? Solen ville stått opp og gått ned, men lenge før Noah hadde rukket å bli gammel(er det verdt å la det stå?) ville saltvannet sakte men sikkert vasket bort tjæren og begynt å tære på treverket. Arken ville etter hvert begynne å lekke og snart ville dyrene, Noah, hans familie og arken møte samme skjebne som alt annet. Igjen ville det kun vært naturen og Gud. Solen ville fortsatt stått opp og gått ned, men det gamle testamentet ville fått en brå slutt: ‘Igjen stod kun Gud, solen, vinden og havet som dekket jorden’.

Menneskets forankring til verden

Menneskets liv her på jorden kan, sett i den store sammenheng, synes ganske ubetydelig. Kanskje nettopp derfor har vi i all tid forsøkt å skape mening med vår eksistens.

Religion er en slik måte å skape mening. Den fører gjerne mennesket mot et mål eller en hensikt. Innen kristendommen kan man si at målet er å leve på en slik måte i det jordiske livet, at man får tilbringe livet etter døden, i himmelen. Innenfor buddhismen, ser man på livet som en syklisk repetisjon. Man tenker seg at sjelen forflytter seg fra ett kroppslig liv til et annet, og at målet med det jordiske livet er å leve slik at man oppnår en tilstand der sjelen slipper ut av denne syklusen av jordisk gjenfødelse.

Meningen med eksistensen er også et av grunntemaene i den vestlige filosofien. Her diskuterer man gjerne om det finnes noen mening og om denne i så fall er universell eller individuell. Der eksistensialistene argumenterer for at det at det ikke finnes noen universell mening, går nihilistene et skritt lenger og hevder at det ikke finnes noe antatt meningsfullt aspekt ved livet i det hele tatt.

Vitenskapen representerer en annen måte å lete etter mening. Gjennom fremskaffelse av såkalt objektiv kunnskap leter man etter sammenhenger. Man etterprøver, utdyper og bygger videre på andres teorier og danner seg på det grunnlag en mening om hvordan verden er bygd opp.

Selv om man har ulike oppfatninger om meningen med eksistensen, og selv om de ulike tilnærmingene har forskjellige mål, finnes det kanskje fellesnevne i metodene vi anvender for å nærme oss det som er meningsfullt. Jeg tenker at disse metodene er måter for mennesket å forankre seg til verdenen det lever i.

Mennesket forankrer seg til verden gjennom å skape forhold til fysiske omgivelser/ting

En måte mennesket forankrer seg til verden, er gjennom forholdet til ting. Jeg overhørte en gang en ordutveksling som jeg har tenkt mye på i ettertid:

‘Det er jo bare ting’ sa hun, ‘det er jo ikke bare det’, sa han.

Jeg forstår hva hun mener, men synes han er mer presis i sitt utsagn. Hun henviser til en oppfatning av at man ikke skal knytte seg så mye til verdslige ting. Han derimot, presiserer at objekter ikke kun er pragmatiske ting, men at de også kan bære med seg en betydning utover seg selv. Min far pleier ofte å skrive dato og en liten inskripsjon i bøkene han gir meg.

‘25.10.06. Til Mari, en høstkveld i Trondheim. Pappa’

For meg er denne boken viktig, ikke først og fremst gjennom sin funksjon som bok, men som en manifestasjon av et minne.

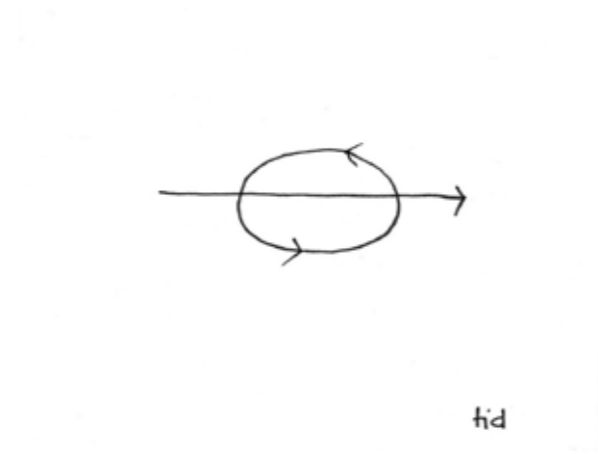
Boken tar meg tilbake til denne høstdagen da pappa var på besøk i Trondheim og vi brukte halve dagen på å lete etter bøker blant reolene på Øksendal bokhandel. Boken knytter meg til en hendelse. Gjennom å ha en ting – en ting som stadig minner meg på dette spesifikke punktet i tid og sted – holder jeg på minnet.

Det er rart hvordan noen mennesker ikke knytter seg noe særlig til ting, mens andre ikke klarer å gi slipp på dem. Mennesker med samlemani klamrer seg til absolutt alle tingene sine. Det er kanskje nettopp fordi det er minnene de klamrer seg til mer enn tingene, som jo ofte framstår som uforståelig ubrukelige og verdiløse for andre.

Når noen ikke knytter seg til tingene sine, henger det kanskje sammen med at de ikke gir dem betydning – enten fordi de hele tiden anskaffer seg ‘nyere og bedre’ ting, eller fordi de prøver å løsrive seg så mye som mulig fra tingene. Buddhistmunken eier kun klærne han går i og bollen han spiser av, og håper på den måten å fri seg fra de negative sidene ved det å eie ting. Han har ingenting å passe på, og ingenting å miste. Han som hele tiden kjøper ‘nye og bedre ting’ eier så mye at det har gått inflasjon i meningen. Han rekker ikke knytte seg til én ting før han anskaffer seg en ny.

Mennesket forankrer seg til verden gjennom plassering i tid

En annen måte mennesket forankrer seg til verden på er gjennom å plassere seg selv i tid. Tid er et abstrakt begrep som beskriver flere ulike tilstander. Det kan beskrive 'hendelsers konstante bevegelse fra fortid til nåtid til framtid (...) kan vise til et spesifikt øyeblikk i tiden, et større tidsintervall, eller betegne en særegen periode som gjentar seg'.

Siden urverkets oppfinnelse har man delt tiden inn i presise, målbare, intervaller. Et døgn deles inn i 24 timer, en time deles inn i 60 minutter og et minutt deles inn i 60 sekunder. Dette er en kvantitativ måte å beskrive tid på. Men målt tid avspeiler ikke opplevd tid. Den kvantitative inndelingen beskriver ikke hvordan tiden oppleves.

I romjulen kjørte jeg oppover til Trondheim. Det var natt, jeg var sliten og Østerdalens monotone skoger virket uendelige. Plutselig hoppet en elg ut i veien foran meg. Jeg har alltid lurt på hvordan jeg kom til å reagere i en slik situasjon, – tenkt at jeg kanskje ikke kom til å rekke å reagere i det hele tatt. Men der og da føltes det som om jeg hadde evigheter av tid. I virkeligheten må alt ha skjedd ganske raskt og intuitivt. Jeg må ha bråbremsset og vrenget bilen over i motsatt kjørefelt. I min opplevelse av situasjonen derimot, kikker jeg på elgen, lurer på hvordan den kommer til å springe og hvor bilen vil havne i forhold til den. Jeg bremses sakte ned og føler at jeg har fullstendig kontroll på situasjonen. Jeg kjørte i minst 90 km/t, og det var glatt på veiene, så jeg hadde nok heller flaks enn kontroll. Eksempelet illustrerer hvordan et opplevd sekund kan være uendelig mye lenger enn et målt sekund og at det derfor kan være stor forskjell på kvalitativ og kvantitativ tid.

Det er vanlig å dele inn i hovedsakelig to retninger av tidsforståelse: lineær og sirkulær. I den lineære modellen settes tiden opp som en linje, mens den sirkulære modellen tegnes som en sirkel eller en spiral.

En måte å forankre seg til verden gjennom å plassere seg i tid, er ved å knytte hendelser til en lineær tidsforståelse. Man ser sitt liv, sin religion, sin vitenskap, eller sin filosofi i lys av hendelser som man plasserer tidsmessig, kronologisk, etter hverandre. Man trekker opp en linje der alle hendelser har sin plass i en logisk, entydig, rekkefølge.

En annen måte å forankre seg i verden gjennom å plassere seg i tid, er gjennom sykluser. Gjennom repetisjon nærmer man seg essens. Katolikker går til skriftemål for å bekjenne sine synder, filosofer leser Kant om og om igjen for å forstå hva han egentlig mente, og vitenskapsmannen gjentar de samme forsøkene utallige ganger for å finne svar.

Rutine er en slik form for repetitiv syklus. Rutinen gjør hverdagen enklere gjennom å forbinde dagene og gi oss fotfeste, og på den måten blir den et slags lim som beskytter oss mot meningsløshet.

Mennesket forankring til verden gjennom arkitektur

Arkimedes skal i følge Pappus fra Alexandria ha sagt: 'Gi meg et fast punkt, og jeg skal bevege hele jorden!'

Jeg tror mennesket er helt avhengig av en form for forankring til verden – faste steder som man kan plassere seg i forhold til. Jeg tror arkitektur kan fungere som nettopp slike forankringer. Kanskje også tid – dette abstrakte begrepet som rommer det bestandige og det forgjengelige, sett i lys av det nåtidige – er en kvalitet som er med på å gi ting mening, og som arkitektur kan forankre seg i.

Jeg tenker at arkitektur som forankring i tid, henholdsvis er knyttet til et lineært- og et syklisk tidsperspektiv. Det lineære perspektivet er vår forankring i historien – vår kulturelle forankring. Tempelruinen på Akropolis står igjen som et symbol på en epoke vår tid er kulturelt og historisk forankret i. Når det gjelder det sykliske perspektivet, ser jeg for meg at dette knytter seg mer til sykluser i naturen. I Pantheon kan vi følge solens daglige bevegelser, og fra det japanske tehuset kan vi se hvordan sesongen forandrer landskapet.

Hjemme har jeg et spisebord som jeg har arvet etter min bestefar. Det var han selv som laget det. Bordet pleide å stå i spisestua til mine besteforeldre. Bildet av han som sitter der er ett av de få minnene jeg har igjen etter min bestefar, som døde da jeg bare var fem år gammel. Senere hadde vi bordet en lang periode på hytta, som vi nå har solgt. Mens jeg har bodd på trange hybler, har bordet bodd hos min mor. Nå som det har flyttet inn med meg, ser jeg det hver dag. Jeg tar meg ofte i å tenke 'dette er et godt bord'. Det er det naturlige samlingspunkt der mange kan møtes til et måltid, men passer også når det bare er oss to. Og når maten er spist opp, forvandles bordet til systue, snekkerbenk, eller tegnebord.

Bordet er en manifestering av min morfars idé, og jeg vet at det krevde noe av han å anskaffe bordet. Det har flyttet mellom min oppveksts viktigste steder og personer, og det har vært en ting å samles omkring for tre generasjoner av familien min. Det har tatt tid før jeg har fått rom som er store nok til å huse bordet. Nå er det en del av hverdagen min – rundt dette bordet har jeg hatt noen av mine beste stunder. Når andre ser det, tenker de kanskje at det bare er et bord – eller så legger de hodet på skakke og tenker: 'Det er et veldig godt bord, det har 'noe' ved seg'.

jeg leter etter et sted å lete etter
det jeg leter etter

Første gang jeg møter Agnes er det høst.
Jeg husker ikke hva vi snakket om den dagen.

jeg reiser til et fjernt land
for å lete

Det er det lille i det storslagne
og det storslagne i det lille.

Jeg mister pusten.

men husker til slutt et sted som er nært
der jeg fant noe en gang før

Seinere, traff jeg henne igjen.
Da hadde snøen kommet.

Agnes – tettbebyggelse i Larvik

Agnes ligger på vestsiden av Larviksfjorden rett nord for Stavern, del av Stavern tettsted. Stedet er vokst opp omkring Agnes Fabrikker.

Fabrikken ble etablert i 1877 som Agnes Tændstiksfabrik, fra 1887 en del av Nitedals tændstikfabrik. I 1938 ble produksjonen utvidet til andre trevarer, og i 1960 begynte produksjonen av sponplater. En laminert takplate ble eksportert til flere land. Fyrstikkproduksjonen opphørte i 1984, og i 2003 stanset all produksjon.

Et karakteristisk trekk i tettbebyggelsen er arbeiderboligene i Egne hjem-kolonien, bygd omkring 1910. Agnessteinene, skipsformet steinsetning 22 × 4,5 m fra jernalder. Agnes gård med verneverdig bebyggelse.

Store norske leksikon

uttale
'angnes

etymologi
*norrønt Agdanes, kanskje av ogd, 'være skarp',
dvs. som stikker ut i havet*

jeg leter gjennom linse
og finner spor

Hun lå rolig og speidet ut mot havet.

'Hva er det du kikker på' – spurte jeg.

Hun sa ingenting, men nikket hodet svakt mot nordøst.
Jeg kløv opp over røysa for å se hva som lå på andre siden.

Først så jeg bare havet,
men da jeg så etter - oppdaget jeg dem.

Der,
utenfor Lilleviksodden,
dansen små, sorte, perler
i den urolige sjøen.

'De leiter – etter skjell'
sa Agnes.

Jeg ville også leite etter skjell og begynte å småløpe mot Lillevikstranda.

'Ta med noen til meg og da'
ropte hun etter meg.

Der borte finner jeg ikke bare skjell.
Jeg ser trær som har frosset fast på vei ut i vannet,
og på land finner jeg et skip laget av stein.

Et stykke inn i skogen har noen lagt fra seg et svært, grønt teppe.
Det er så tykt at det rekker meg midt opp på leggen.

Tilbake på Agnes ligger byggene fortsatt og slumrer. Jeg går rundt hjørnene og studerer alle de forskjellige ansiktene.

Jeg smyger meg inn i ett av byggene.
Så ett til – og enda ett.

basilika?

det sakrale lyset

Til slutt setter jeg meg på betongruinen som ligger ytterst mot havet. Agnes setter seg ned ved siden av meg.

– Hvem er denne Nøkurr – han du leiter etter? spør hun.

– Jeg vet ikke helt. Sist jeg så han, var i et glimt på øya med gulvet der vannet løp om kapp. sier jeg.

– Det er kanskje derfor du alltid sitter her ... sier Agnes og smiler

Etterpå blir vi sittende en stund i stillhet, mens vinden rusker forsiktig i oss.

jeg finner også en som hjelper meg å lete
han forteller om før mens vi ser ut over nå

'Fritz fortalte om de knuste glassene
hvert tiende år
når vinden prøvde å slå sin personlige rekord på 60-meteren
om vannet som kunne finne på å krype inn i det store skuret
når det var høst og kaldt.'

Agnesområdet i 1936.
Midt på bildet er boligene, og til høyre er fabrikkområdet og havna.

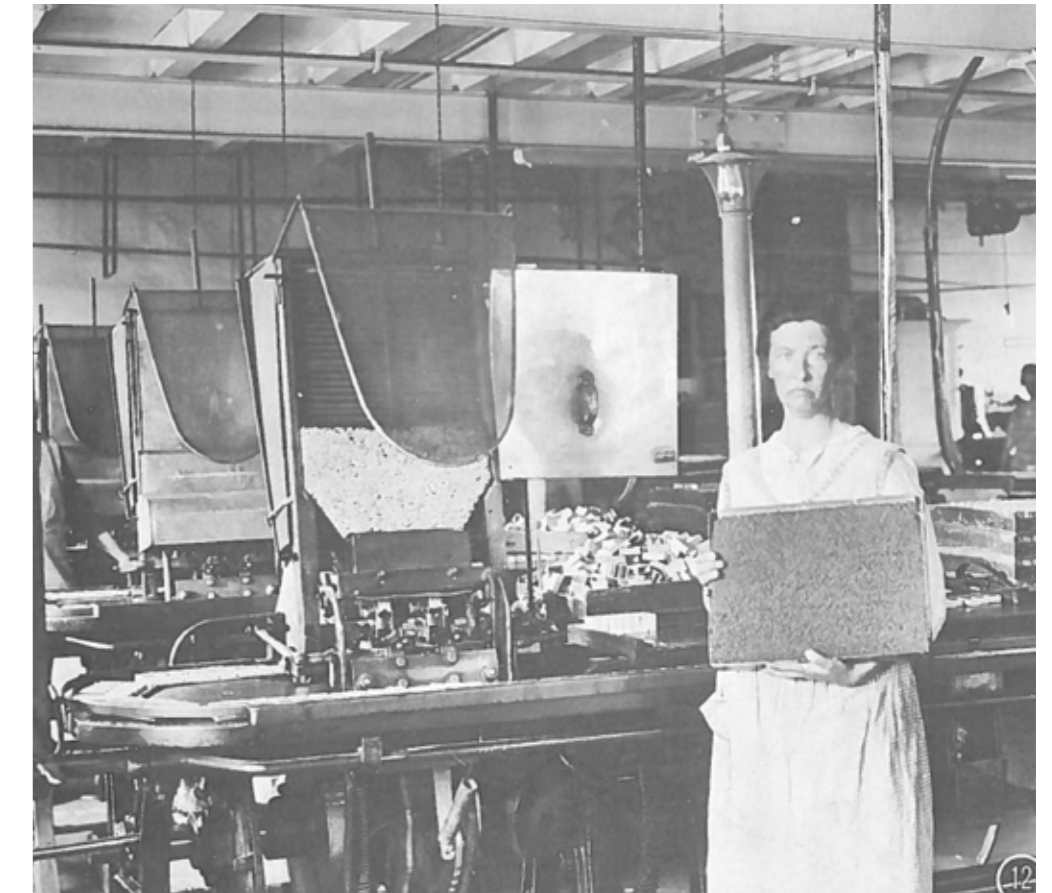
Børrestad gård

Oversiktsbilde fra 1907

Et karakteristisk trekk i tettbebyggelsen er arbeiderboligene i Egne hjem-kolonien, bygd omkring 1910

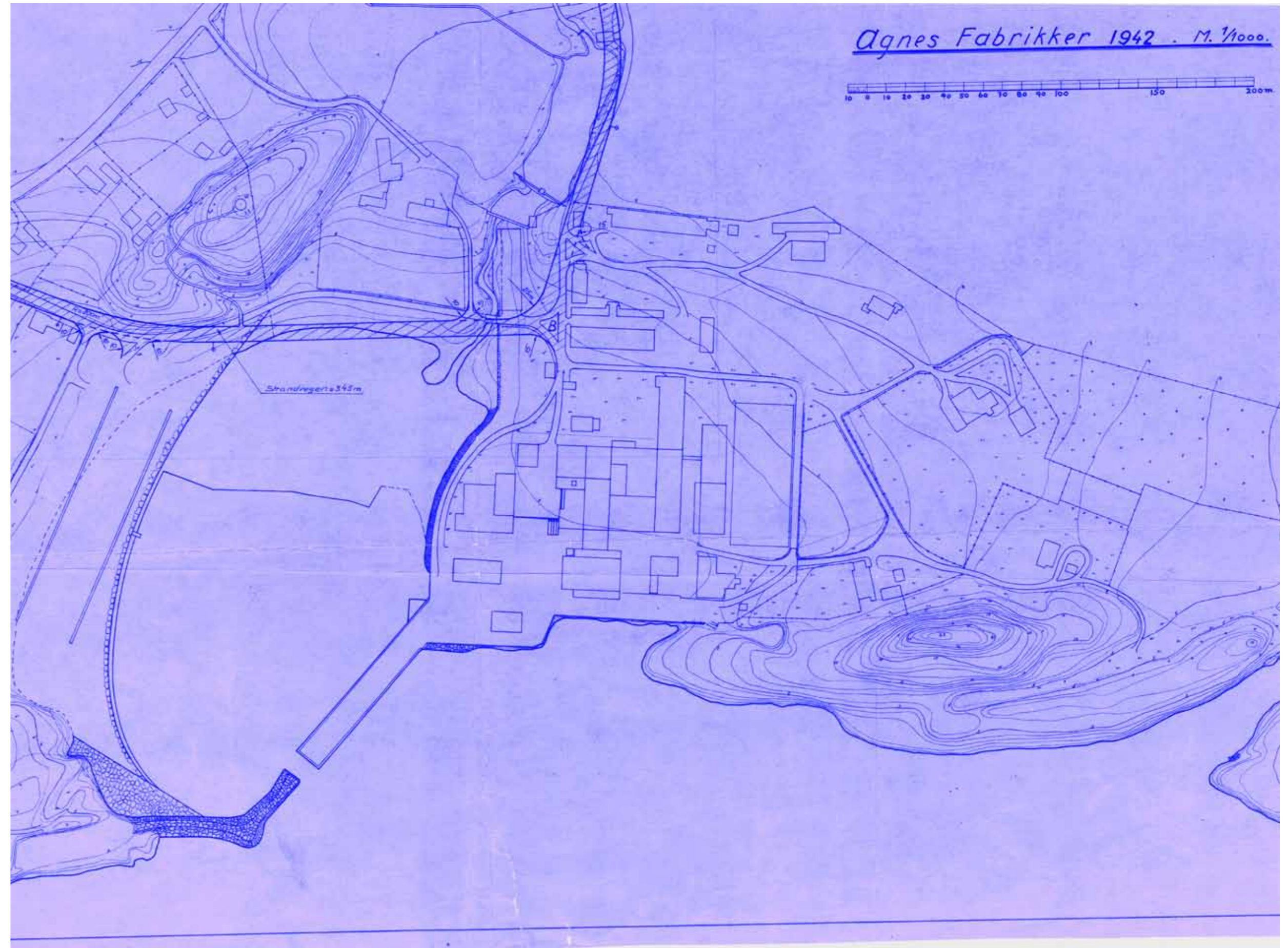

Fyllemaskin

jeg finner flere spor
på et mørkt kontor

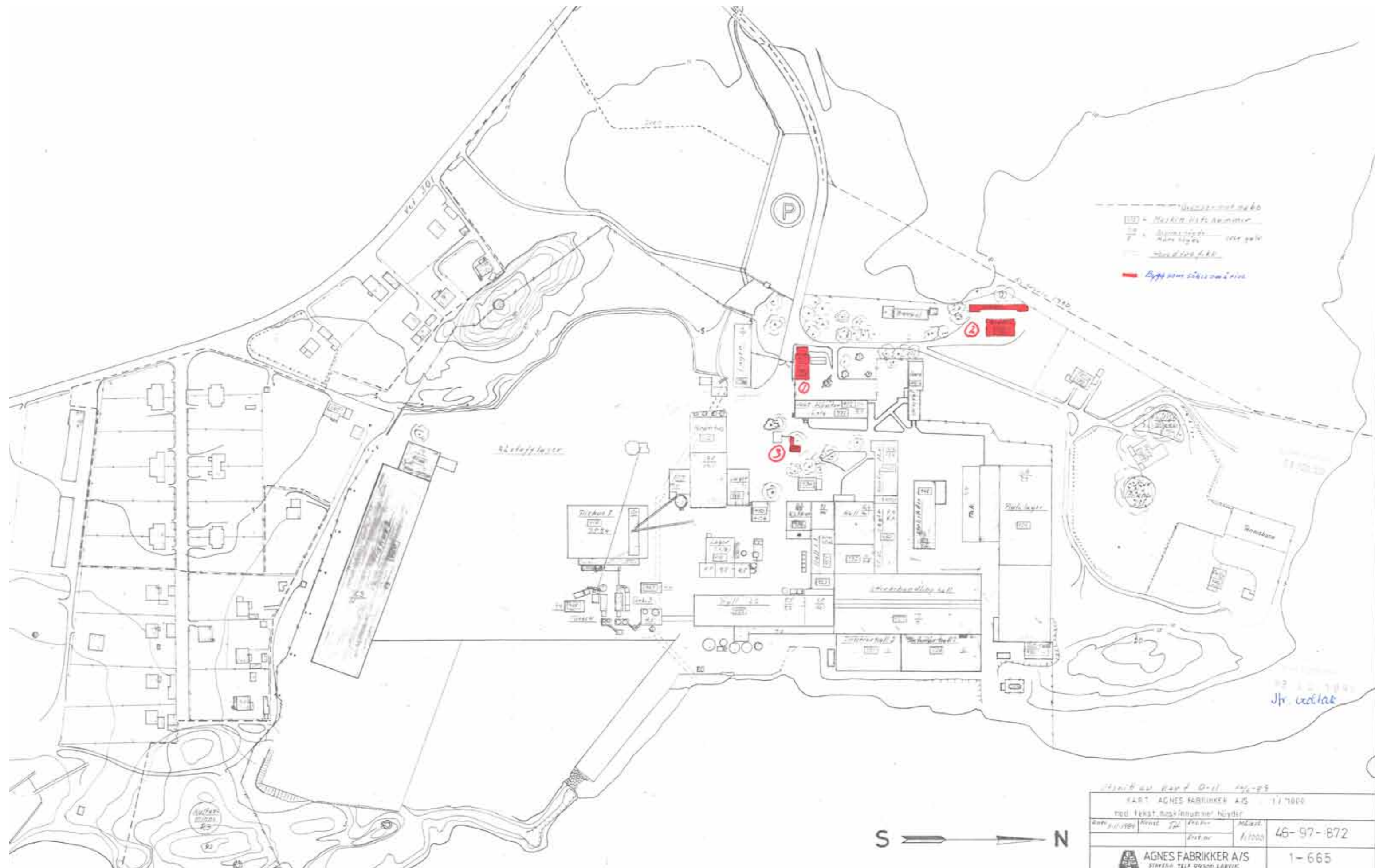
aksionometri Agnes fabrikker
1959

situasjonsplan Agnes fabrikker
1942

1:2000

situasjonsplan 1989

1:2000

mens jeg leter
møter jeg noen som *ikke* leter

– de drømmer absurde drømmer der det ikke lenger finnes spor
etter det jeg leter etter

Øtslandsposten 26.03.08

'Sjøparken Agnes kan realiseres'

Planutvalget godkjente enstemmig planene for Sjøparken Agnes.

Det var rene hallelujastemningen i Planutvalget i går da konsekvensutredningen og 2. gangs behandling av reguleringsplanen for Agnes ble banket gjennom.

- Et utrolig spennende område, og en planprosess å lære av, mente utvalgsleder Per Manvik (Frp).

- En framtidsoisjjonær plan både i forhold til bilbruk og kollektivtrafikk, var Birgitte Gulla Løkens reaksjon.

- Jeg er imponert både over prosessen og at det tenkes så framtidrettet, trakk Finn Øivind Gabrielsen (LL) fram.

- Sjøparken på Agnes vil sette Larvik på kartet både i forhold til bosetning og arbeidsplasser, oppsummerte Olaf Holm (KrF).

Og sjefen sjøl, Thore Liverød, smilte fra øre til øre da han takket både politikere og saksbehandlere for et smertefritt og konstruktivt samarbeid.

- Det har tatt tre og et halvt år, men det har vært en god prosess og en fin dialog hele veien. Nå skal vi i gang med infrastrukturen og kostnadsberegningen for området. Og vi er veldig optimistiske med tanke på å realisere prosjektet, understreket Liverød som likevel ikke våger å spå når første flyttelass kan vinkes ned til det tidligere industriområdet.

Rundt 2.000 arbeidsplasser skal opprettes på det man håper skal bli et senter for utdanningsinstitusjoner og annen næringsvirksomhet, og kombinert med 500 boenheter skal området bli det nye møtestedet for næring og utdanning, helt i tråd med kommunens målsetting for nye Larvik.

-

Vi tror Larvik blir et midtpunkt både for Vestfold og Telemark i framtida, og vi tror vårt konsept er så spesielt at en kunnskapsbasert næring vil søke seg naturlig til oss. Men det krever litt modning, så vi trenger litt tid fortsatt, bemerket Liverød.

Også fra Larvik kommunes side ble det framhevet det gode samarbeidet mellom tiltakshaver og kommunen.

- Det har vært lagt ned mye ressurser fra kommunens side, og mange skjær i sjøen i Larviks nye sørlandsby kunne blitt store, men gjennom god dialog har vi ryddet de fleste av veien. Derfor mener vi både løsningene og konseptet er så bra at vi går inn for det, framholdt leder for planavdelingen, Lars Solheim.

De fleste uenigheter er ryddet av veien, selv om det under planutvalgets møte ble litt debatt rundt antall parkeringsplasser per boenheter og størrelsen på uteoppholdsarealet.

Saken skal opp til endelig behandling i kommunestyret 26. april.

Nils-Erik Kvamme

– en sjøpark?
– mhm
 de sa noe om 'nordens venezia'
– nordens hva?
– venezia.
 har du vært der?
– nei,
 jeg er jo her
– mhm
– jeg spurte dem om de hadde sett Nøkurr
– hva svarte de da?
– 'Nøkurr? Aldri hørt om.'

jeg leter med penn – igjen

Finitude

I julen så han på meg med det varme, lune blikket sitt, tok mine hender i sine grove never. Nå, plutselig, er kroppen hans død.

'Han lever videre i minnene våre,' sier presten. 'Gjør han det?' tenker jeg. På vaken fortsetter jeg å fundere over om det er noe av det som var han som lever videre? Selv om han ikke er kropp lenger, er han tydelig tilstede her i dette rommet, der vi som har kjent og erfart ham har samlet oss for å dele minner. Vi hører på de mange historiene, nikker gjenkjennende og tenker 'Ja - sånn var Kjetil'. Kanskje presten har rett, kanskje noe av det som utgjorde Kjetil lever videre i oss som erfarte han og forsetter å eksistere, så lenge vi lever. Men hva da når den siste av oss i dette rommet dør? Fortsatt vil kanskje noen gjenfortelle historiene om Kjetil. Kanskje noen leser det han skrev i boka på fjellet den gangen, og kikker på fotografiet der han står med den grønne lua i hånden. Men selv med fotografier og tekst skrevet både av og om han, vil det ikke være Kjetil de forholder seg til, men beretningen om Kjetil. Når førstehåndserfaringen har dødd ut, står kun myten tilbake.

Premiss og konsekvens

Det er lett å glemme premisset – at alt som oppstår og eksisterer også en gang skal opphøre. Det kan være ubehagelig å bli konfrontert med. Opplevelsen av tap og savn kan være sår. I ettertid ser vi ofte tilbake på ‘det tapte’ gjennom nostalgien. Fortiden forskjønnnes og de positive følelsene fortrenger de negative. Slik er det både i forhold til mennesker som levde og ting som var. Nostalgi kan være hensiktsmessig, men den kan også være et slør som hindrer oss i å se klart. Vi ser på ruinen og synes den er vakker, men vi glemmer å stille oss det nødvendige spørsmålet: Hva bevarer vi, og hvorfor? Når jeg ser på tegningene til ‘de som ikke leter’, slår det meg at de først og fremst bevarer noen vakre spor. De liker den gamle patinerte teglen, pipen, huset i jugendstil og tunet. Men for å få plass til ‘det nye’, utsletter de materialpaletten teglen er en del av, pipen blir stående som et symbol uten kontakt med industrien som holdt til her, huset i jugendstil står ikke lenger i forhold til en kontinuerlig byggehistorie og tunet er ikke lenger forbundet til den storslåtte romligheten som var i industriområdet Agnes. Selv om de bevarer flere fragmenter av det som var, er det akkurat som om Agnes ikke er tilstede lenger.

Hva er det vi bevarer – og hvorfor? Jeg stiller meg det samme spørsmålet om og om igjen. Jeg drar tilbake til Agnes. Jeg spør meg hvor viktig det er å beholde en autentisitet, men kommer til at selv om man skiftet ut den gamle teglsteinen med ny, ensfarget, upatinert stein, eller slemmet over de skjoldete murflatene, som tiden har malt motiver på, ville Agnes fortsatt være her. Jeg spør meg selv om det egentlig er så ille å rive alt og bygge helt nytt, og om det er nostalgien som står i veien for at jeg også kan være ‘framtidensrettet’. Men det jeg røres ved og ønsker å bevare er ikke ‘det tapte’ - det er heller noe tilstedeværende. Jeg synes også sporene er vakre, men tror ikke det er utelukkende i dem jeg finner Agnes. Så hva er da dette ‘noe’ som er Agnes? Hva består det av?

Jeg rusler nedover langs bekken, forbi demningen og ned gjennom industriområdet. Mellom ruvende haller, ligger bitte små skur og slumrer i solen. Noen av dem klamrer seg til hverandre på en måte planlagte bygg aldri gjør. De danner uventede konstallasjoner og mellom disse finnes plasser dimensjonert for noe større enn mennesket. Jeg smyer meg inn i noen av hallene og blir slått av rom som minner om en tid da byggene også huset gudene. Solen presser seg inn gjennom sprekker i de massive byggene. Jeg går ut til solen igjen og rusler videre. Idet jeg runder sponplatefabrikken, løper vinden meg nærmest over ende – kanskje i gjensynsglede? Jeg løper mot vinden og ender opp ute ved havet, som hilser meg med et fuktig klapp på kinnet.v

Etter meg

Det slår meg at selv om min historie ikke er nostalgi – at er den delvis vil være en myte. Men min myte har sitt utspring i erindringer, referanser og minner av Agnes – ikke fra Venezia.

Bygget, Stedet og Naturen er, som oss, knyttet til forgjengelige sykluser, men deres sykluser tar som regel lenger tid en våre gjør. Dette er viktig å ta innover seg før man gjør inngrep.

I tillegg til tidsperspektivet er det viktig å forholde seg til finitude: at bygg, steder, og natur er i kontinuerlig endring, som oss. Det er ingen som ser ned på sin nyfødte og uttaler: 'babyen er ferdig'. Bygget, stedet og naturen er heller ikke ferdig, bare fordi de er skjøvet ut av arkitektens bevissthet.

'An architect is not a professional who deals only in matter. Illusions, images and rainbows are all within his domain.'
(Kuma, 2000)

jeg leter etter noe som kan holde til der jeg liker å lete
– så det fortsatt skal finnes et sted der det er noe å lete etter

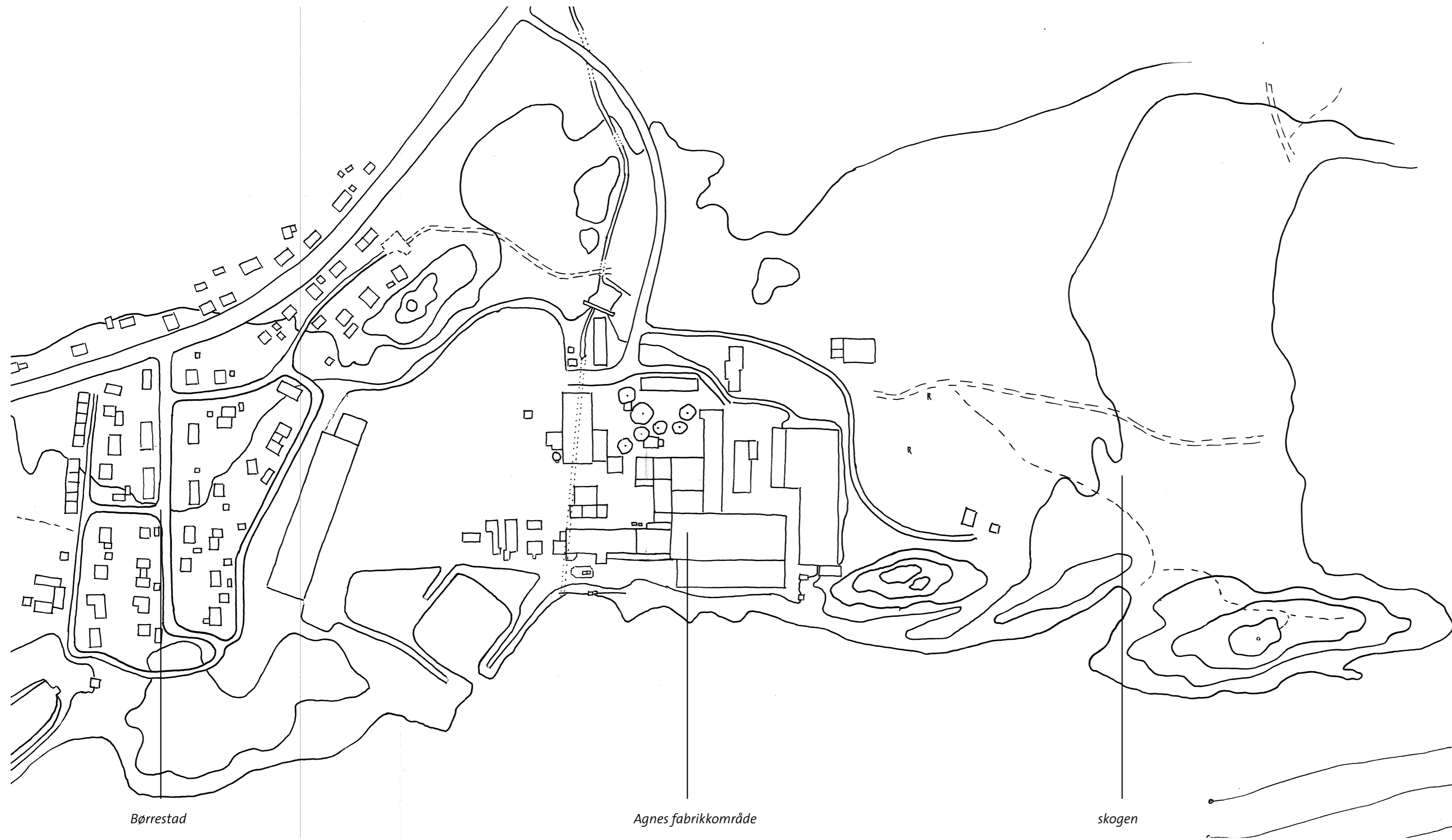
industri og samfunn

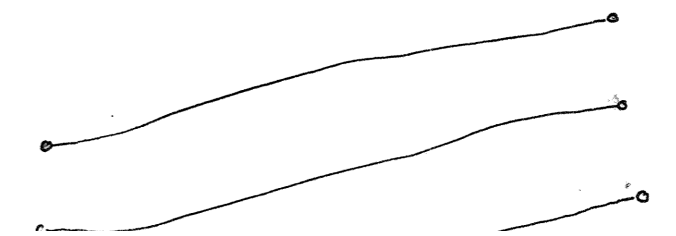
Den kortvarige produksjonen av potetsprit på Agnes var knyttet til bøndene som allerede bodde i området, men da man begynte å produsere fyrstikker, ble arbeidere hentet fra fabrikker på Østlandet og i Sverrige. Fritz fortalte meg at bøndene og 'innflytterne' ikke hadde noe særlig med hverandre å gjøre og at det på Agnes vokste fram et tettvevd samfunn skapt av en fabrikk og menneskene som hadde flyttet til den. Fabrikkarbeiderne jobbet ikke bare sammen, de levde sammen. Selv om de fleste bodde på andre siden av vika, på Børrestad, foregikk også store deler av deres soiale liv inne på selve fabrikkområdet. Der møttes arbeiderne for å bade, eller møte sine venner til dans, kino, teater, gudstjeneste eller fagforeningsmøter i *Salen*.

På en del gamle industriområder har man forsøkt å bevare av det industrielle preget ved å bevare noe av bygningsmassen. Men i det man fjerner selve industrien, fylles raskt de store hallene opp med vegger og gulv, boliger og caféer. Lydene, luktene og rommene som tilhører industrien blir borte. Jeg ønsker ikke dette for Agnes. Jeg tenker meg et Agnes etter 'den gamle modellen', der boliger og industri får leve på adskilte deler, men der det fortsatt finnes sosiale møtesteder inne på industriområdet.

Kanskje industri knyttet til havet kunne passe? Jeg finner et rart ord: *maritim ingrediensindustri*. Kanskje blåskjell kan pakkes og foredles her på Agnes? Kanskje det finnes et røykeri, der 'musklene' kan skifte smak. Og kanskje disse kan spises i et rom der mennesker samles.

situasjonsplan, eksisterende
1:2500

om fire linjer

skisse

Jeg synes det er vanskelig å begynne. Linjene på kartet har blitt mer enn linjer. Tar jeg bort én, kan jeg se for meg hva som forsvinner.

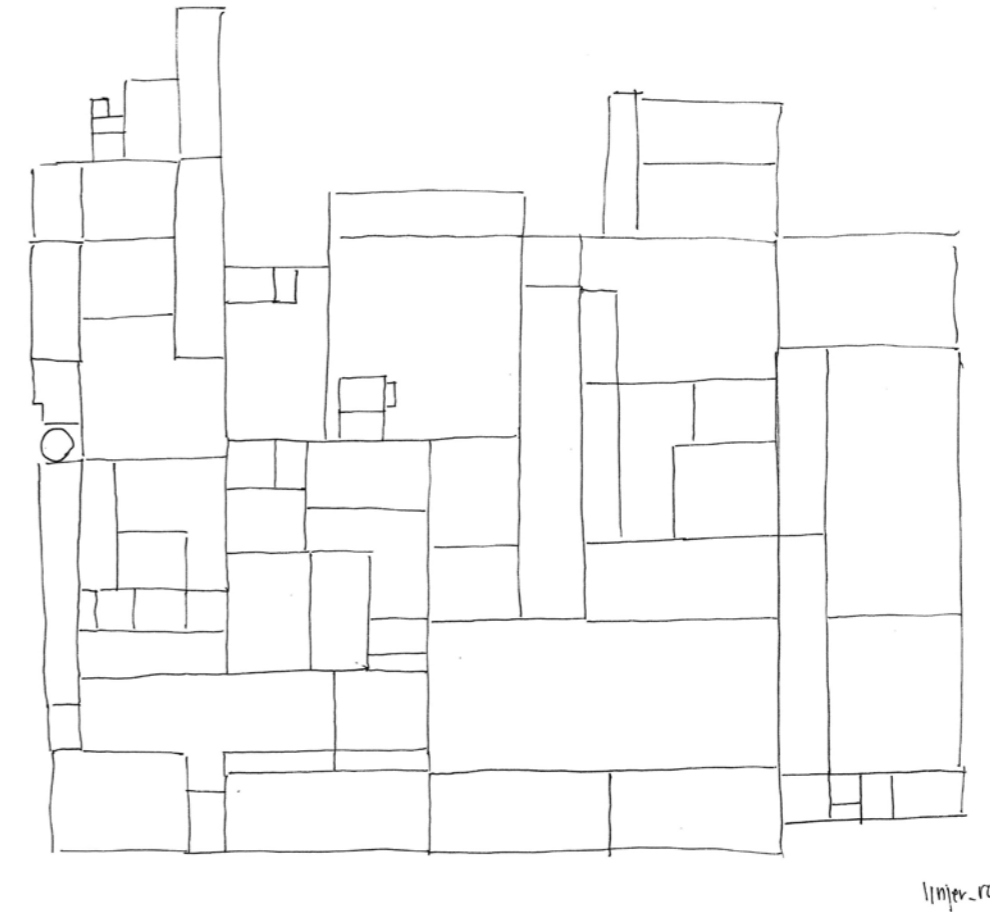
De fire linjene jeg prøver å viske bort, forsvant derfra en gang før. Med redde og sinte gestapo rundt seg, gikk fire linjer opp i flammer på årets lyseste kveld. Fritz fortalte at hans far hadde reist ned og prøvd å berolige dem – slik at de ikke skulle gjøre noe overilt, som ville føre til større tap. De stolte til slutt på ham og lot de fire linjene få forvitre i brannen. Det tok ikke lang tid før det ble risset inn nye linjer, over de som hadde vært.

Den natten drømmer jeg at de fire linjene har fått bein av Sami Rintala. De stive beina starrer seg bortover mot høyden der de pleide å lage ild sankthansaften. Vel framme kneler det ned og forvitrer, som sin far, i flammen – på denne lysetste kveld i året.

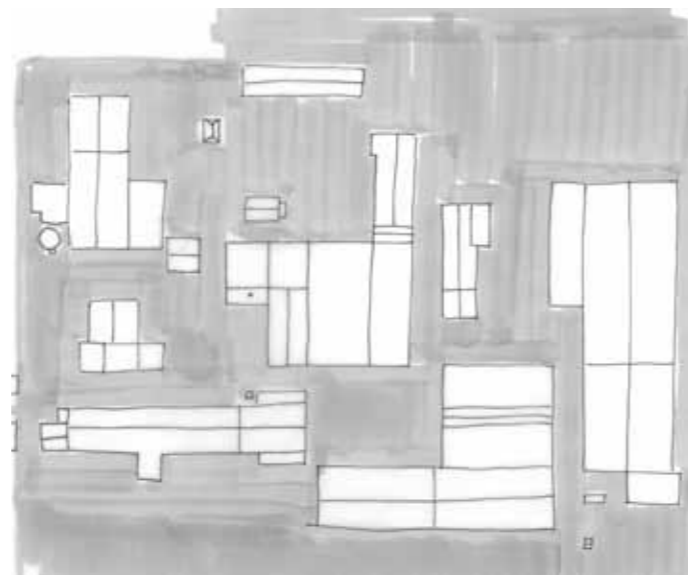
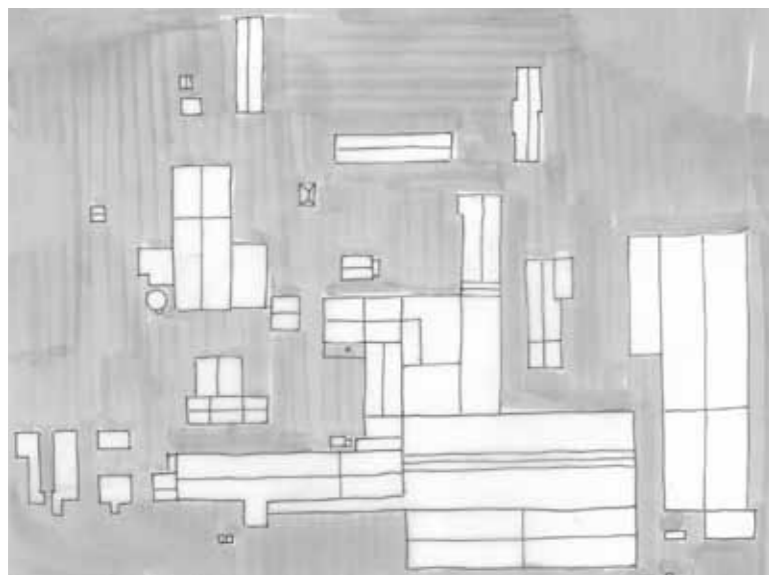
nye linjer – nye rom

Da området fungerete som et industriområde, var det *inne* som koblet det hele sammen. Det som på utsiden virker som et konglomerat av ulike bygg satt inntil hverandre – er fra innsiden et nett av rom, som ikke nødvendigvis forholder seg til de ytre grensene. I begynnelsen er det vanskelig å forstå i hvilket bygg jeg befinner meg, når jeg er inne i konglomeratet. Nå, som bruken av byggene ikke lenger er henger sammen, er *ute* en viktigere kobling.

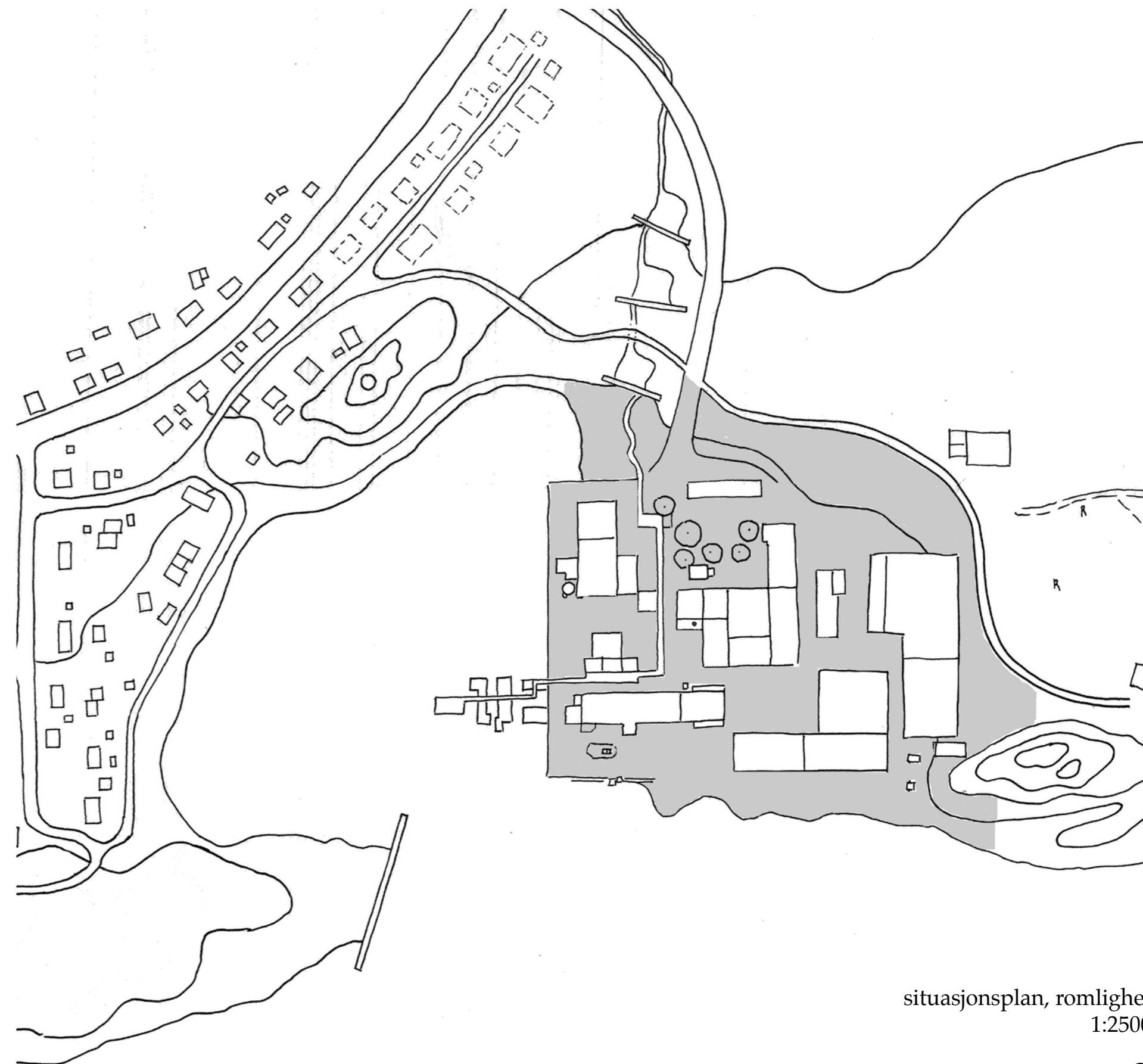
Jeg bestemmer meg for å ta bort en vegg og trekke noen linjer bakover. Linjene representerer bygget med det sakrale overlyset. Idet dette slipper taket i byggene rundt, ser jeg basilikaen, jeg ikke så før. Jeg flytter enda en linje, legger til en ny og prøver å vise fram basilikaen. Samtidig ser jeg at den gamle fabrikkfasaden trer fram igjen, og det oppstår en plass som knytter det sakrale rommet, basilikaen og fabrikkens sammen.

skisse, linjer_rom

skisse, romlighet_eksisterende og ny

situasjonsplan, romlighet
1:2500

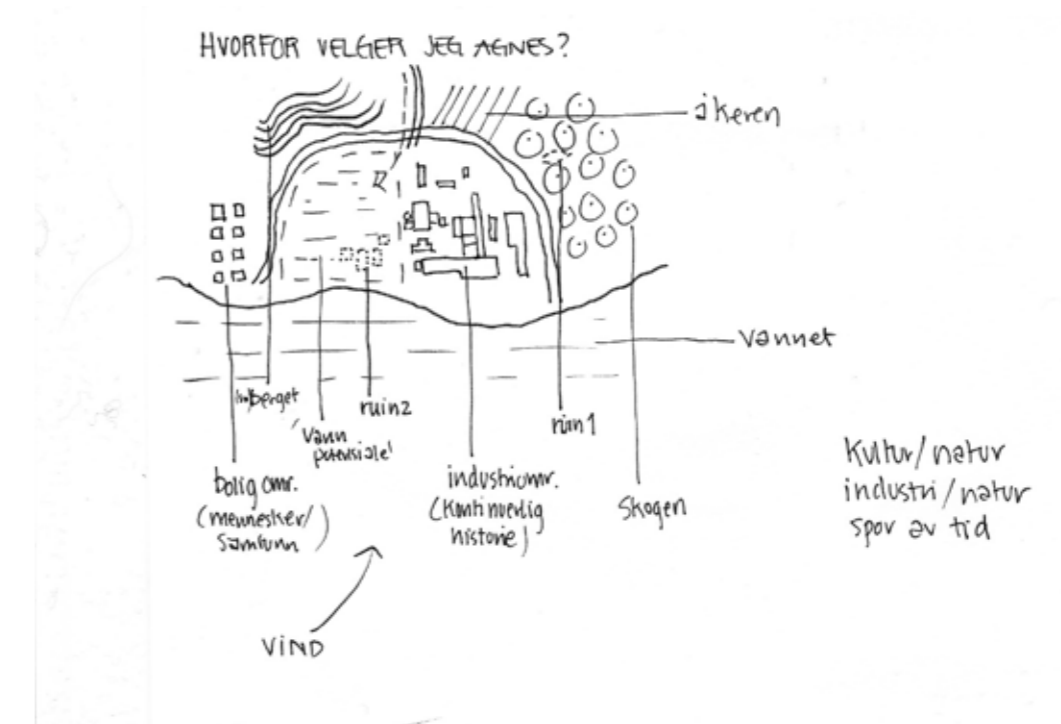

'using what exists to create what is to be'

S. Fukutake

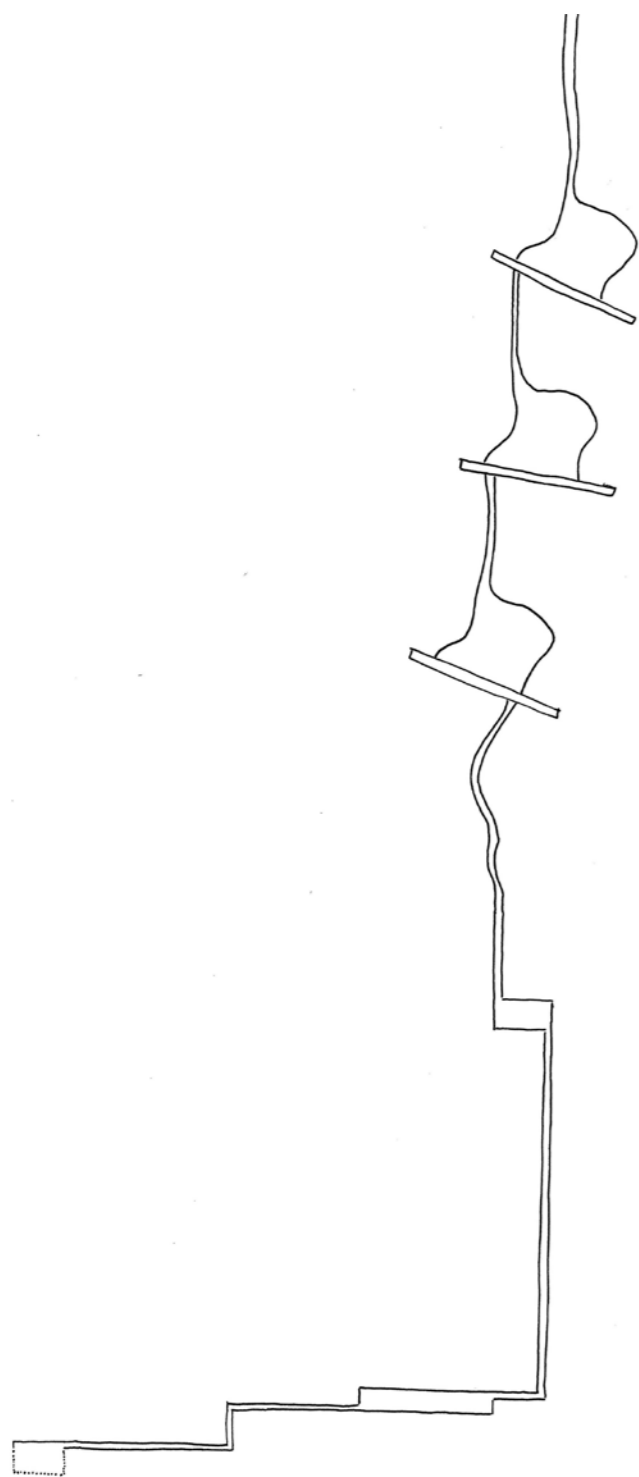
Jeg spør meg selv hva som er spesielt med Agnes. Hvorfor valgte jeg akkurat henne?

Jeg tenker på den dagen Agnes viste meg blåskjellene. Kanskje det ikke var skjellene hun ville fortelle om – kanskje det var vannet de omgir seg med hun ville vise meg? Jeg finner en gammel skisse. Det salte havet er tegnet inn og markert *vannet*, inne på flaten har jeg skrevet *vannpotensiale* og øverst på tegningen har jeg stippet inn en pil. Jeg har ikke gitt denne pilen noe navn, men det er ferskvannsbekken jeg har tegnet. På Agnes møtes ferskt og salt vann. I dag er dette knapt synlig. Omtrent samtidig med at topografien, grøntbeltet og veiene omfavner industriområdet, kryper ferskvannet inn i en tunnel og gjemmer seg bort. Og når det endelig når havet, smyger det seg ubemerket ut.

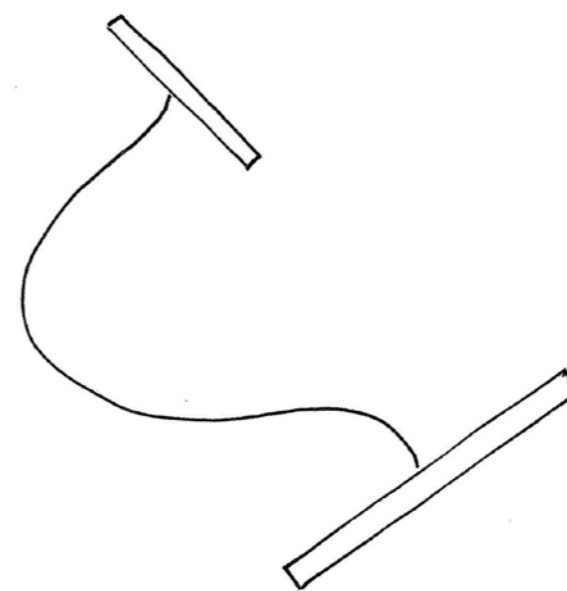

skisse

vannet og murene

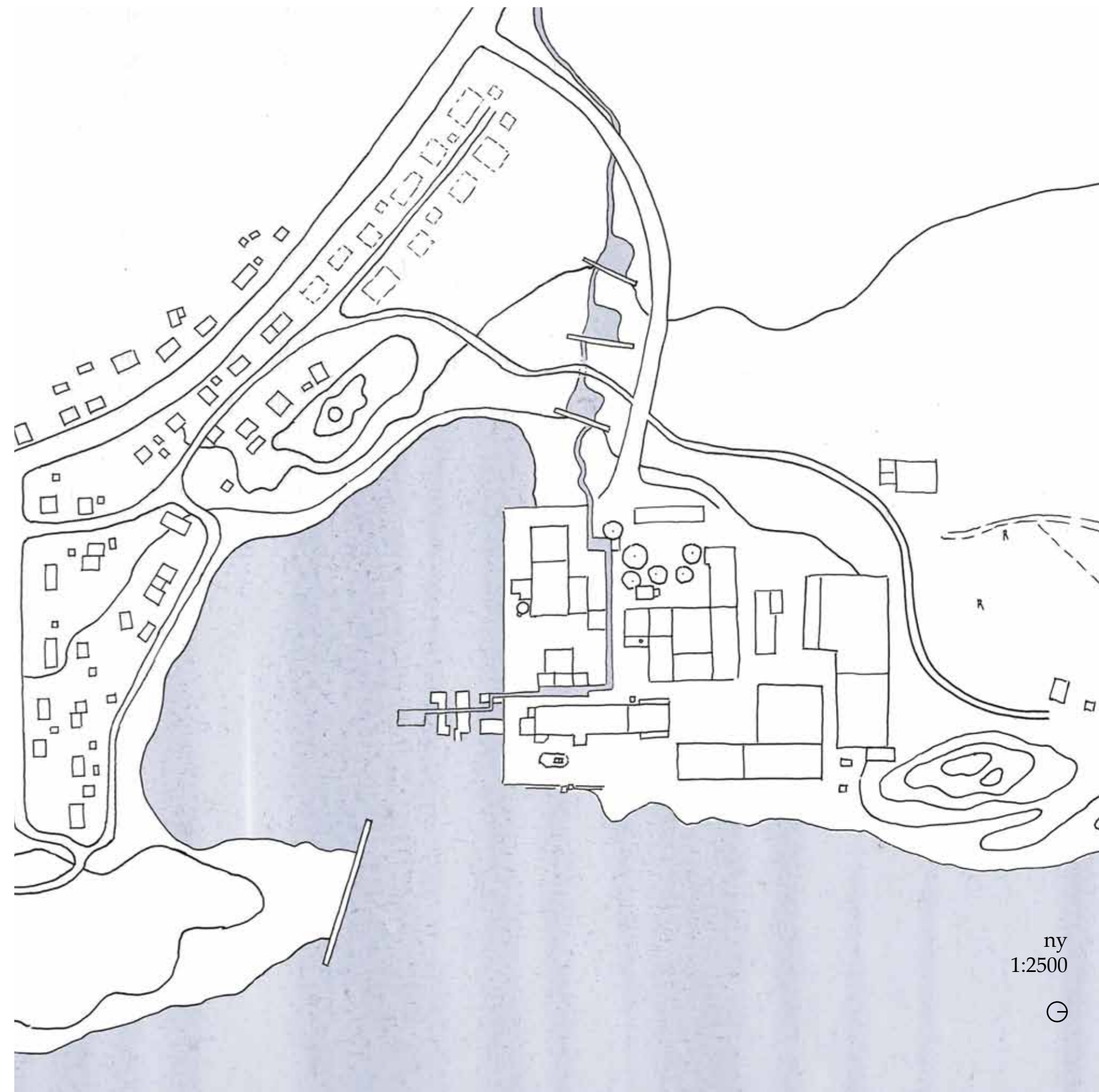
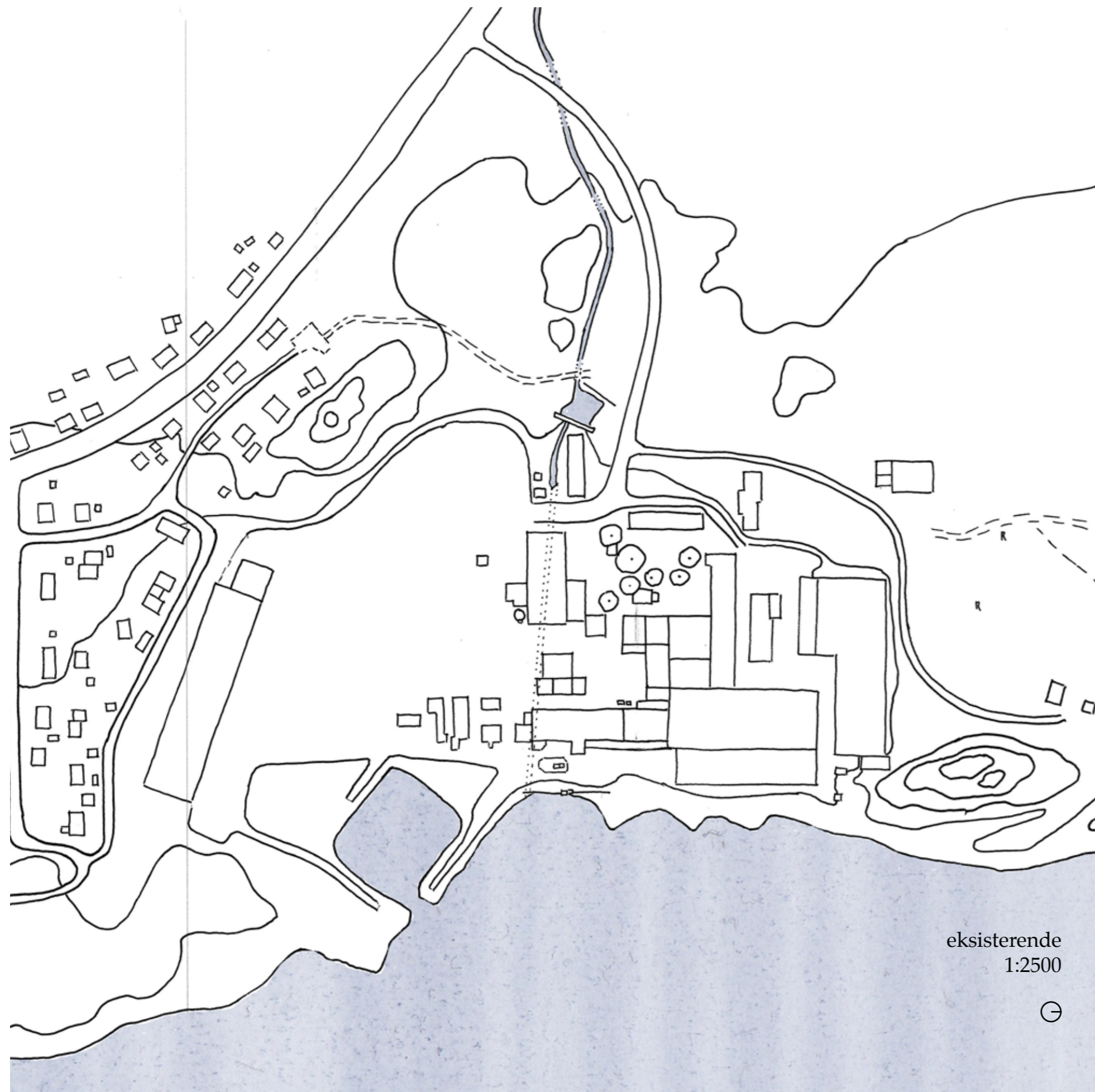

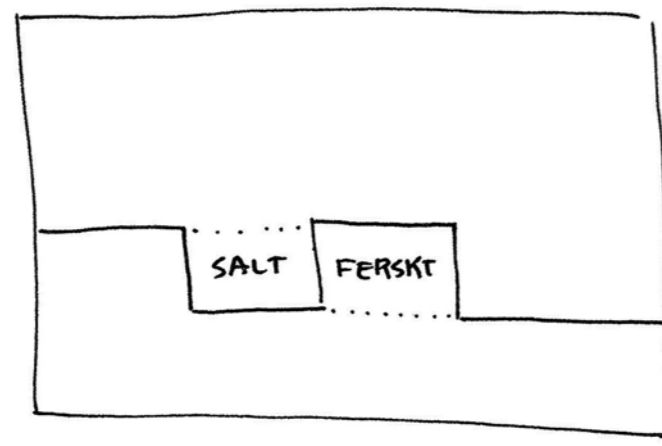
Jeg trekker en ny linje. Jeg begynner helt opp ved vegen mellom Stavern og Larvik. Jeg lar demningen som finnes få to nye søsken, slik at de sammen med hverandre og sammen med planter, grus og sand, kan rense vannet på sin reise igjennom dem. Jeg trekker linjen videre inn mellom byggene, inntil byggene, og til og med i gjennom ett av dem – før det springer ut i det salte vannet. Det salte vannet blir opprømt, tar fart og løper ferskvannet i møte. Men saltvannet har slik fart, at det flommer videre innover mot den game stranda.

Dette gjør byggene og landjorda usikre. Jeg finner derfor fram noen murer og plasserer dem mellom vannet og landet.

En linje i bakken markerer vannets gang. Noen steder åpent, noen steder lukket inne.

Jeg bestemmer meg for å se nærmere på punktet der det ferske møter det salte.
Jeg husker den første skissen jeg laget og ordet som står over den:

'vann-i-kar'

har jeg skrevet

etter hvert
er grovarbeidet i denne arkeologiske utgravingen over
jeg finner fram den lille kosten og begynner
forsiktig å børste fram det jeg leter etter
– jeg finleter

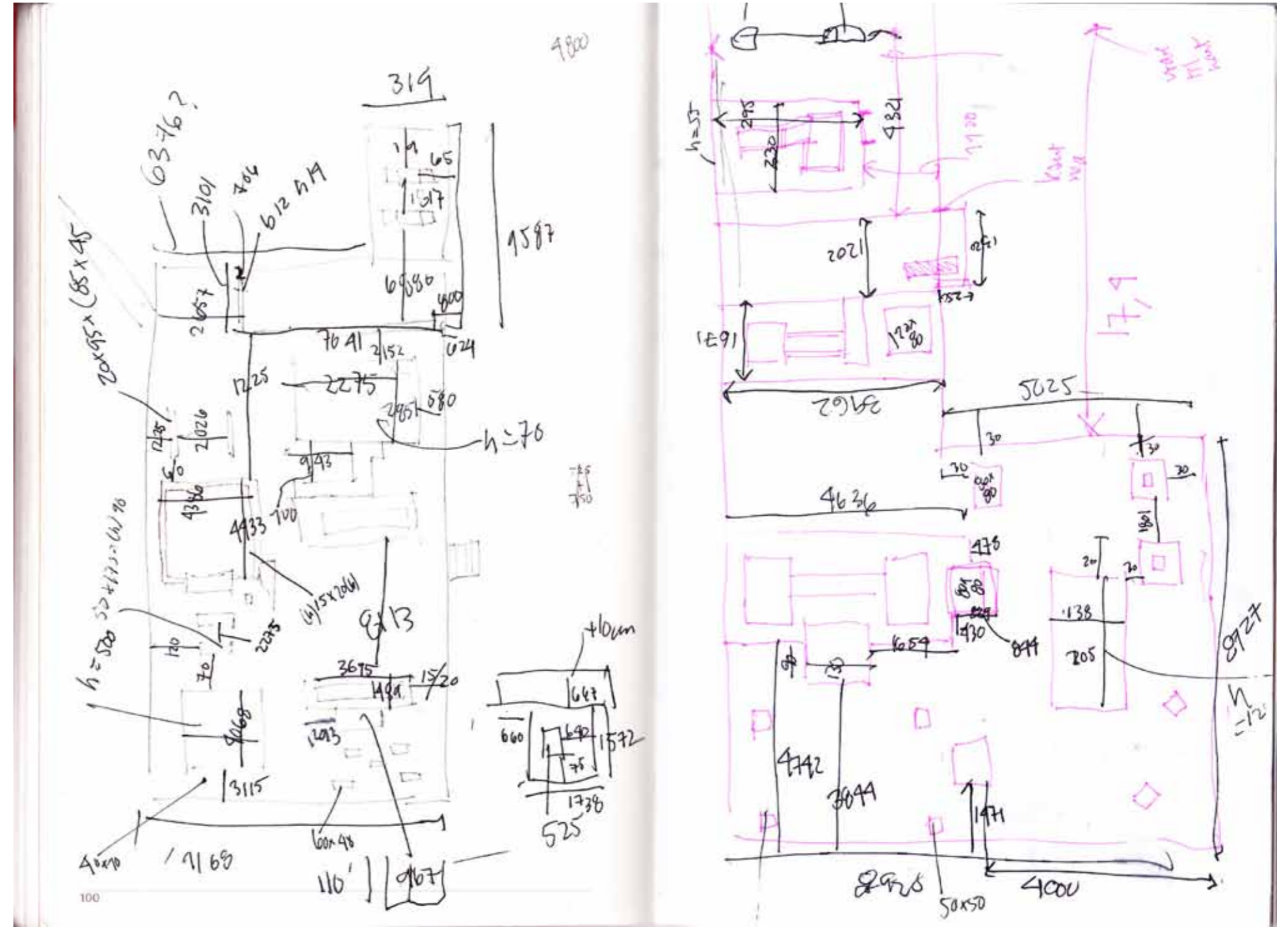
Jeg blir alltid sittende her en stund når jeg besøker Agnes, jeg blir aldri lei av å fotografere vannet og lyset som også liker seg så godt her. Det er det perfekte sted for et møte mellom vann.

Området er levninger etter et sikt- og tørkeanlegg som ble bygget i forbindelse med sponplateproduksjonen. Selv om Fritz forklarte meg hvordan anlegget fungerte kan jeg ikke se dette så godt i sporene som er igjen. De to maskinhusene ser, vel omtrent ut som de gjorde, men resten er en ruin av fundamenter i betong og jern.

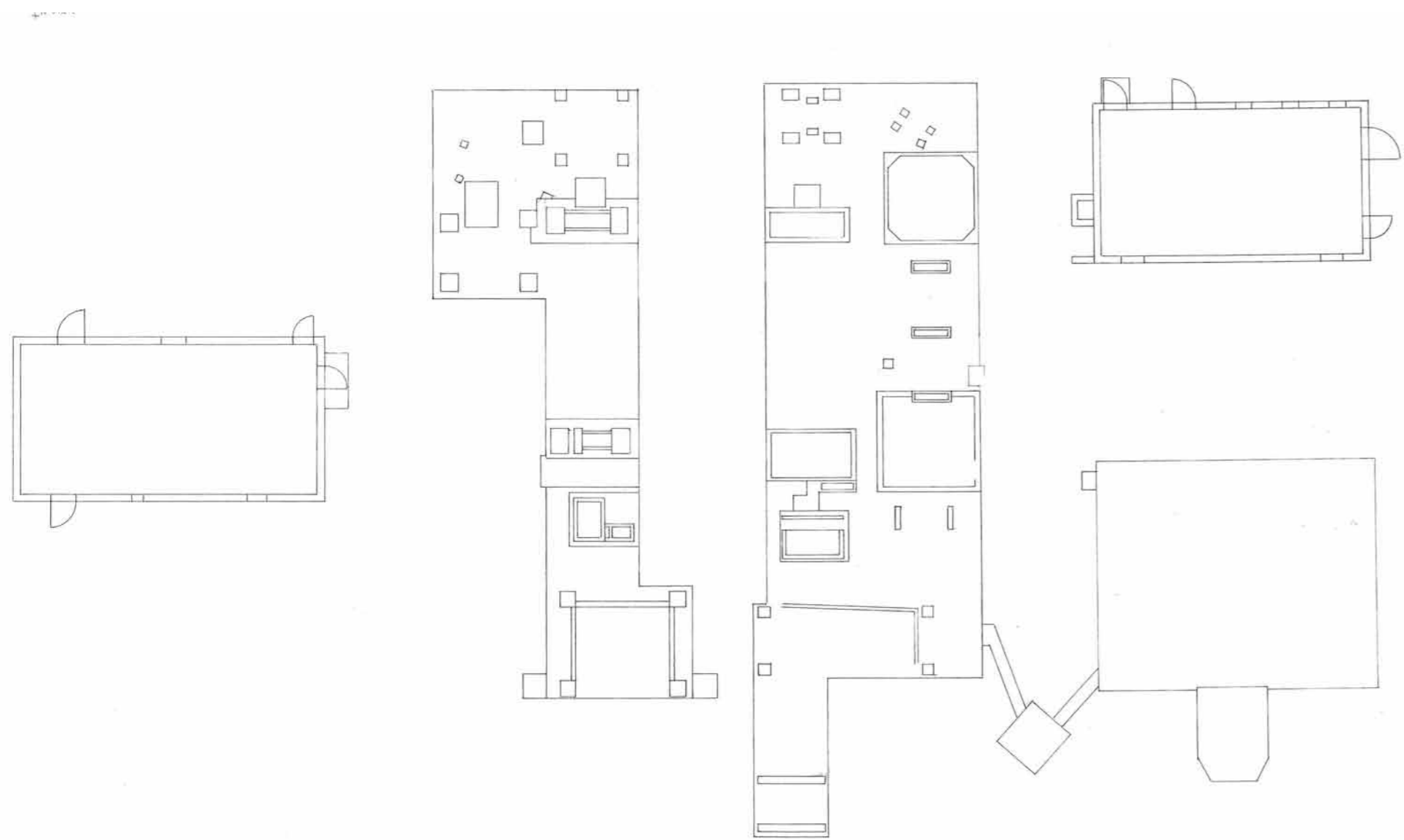
Jeg veit ikke helt hvordan jeg skal starte, så jeg begynner med tommestokken. Etterpå tegner jeg opp det jeg fant – for så å bygge en liten kopi av det.

detalj

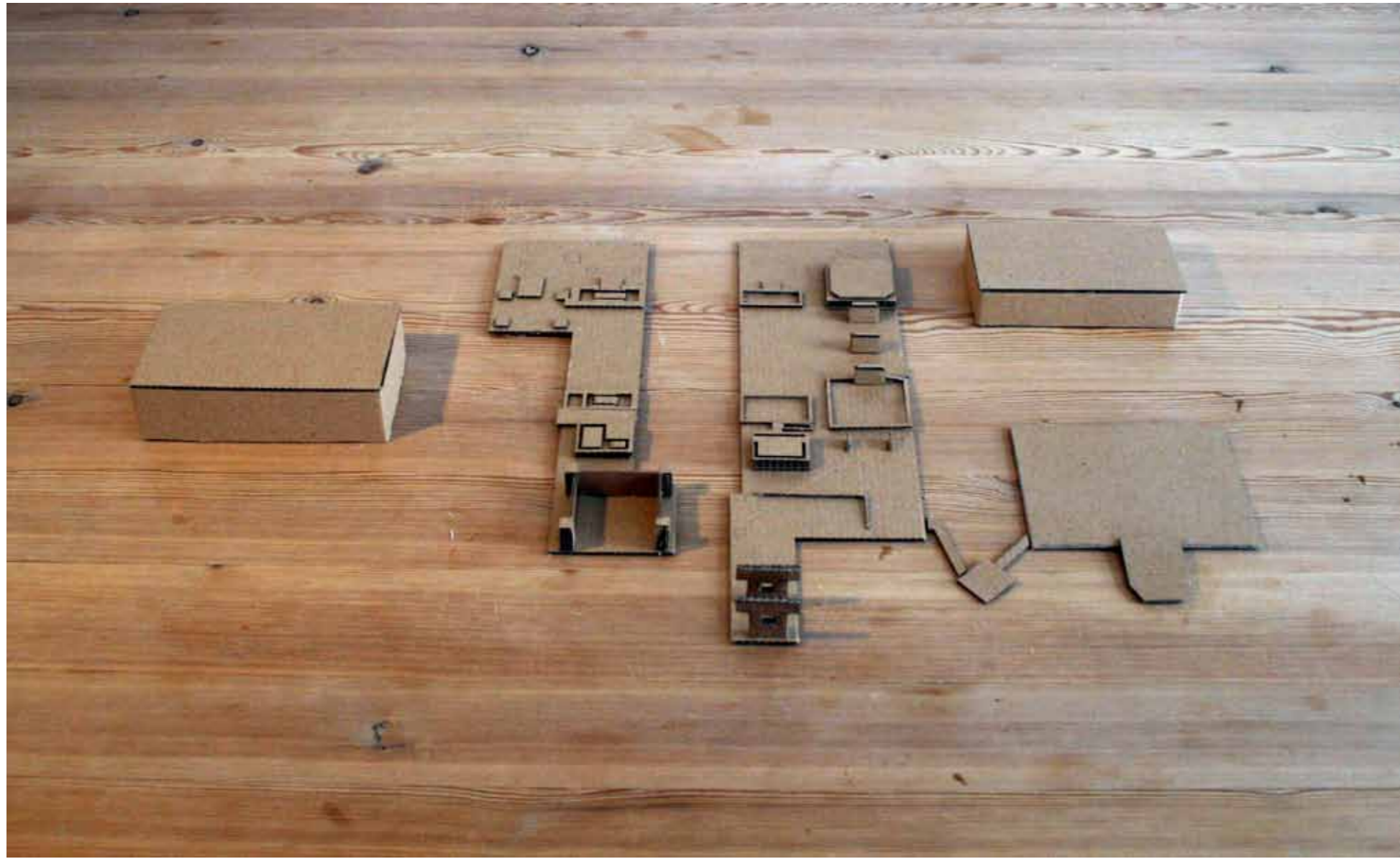
skissebok, oppmåling

oppmålingstegning eksisterende
1:250

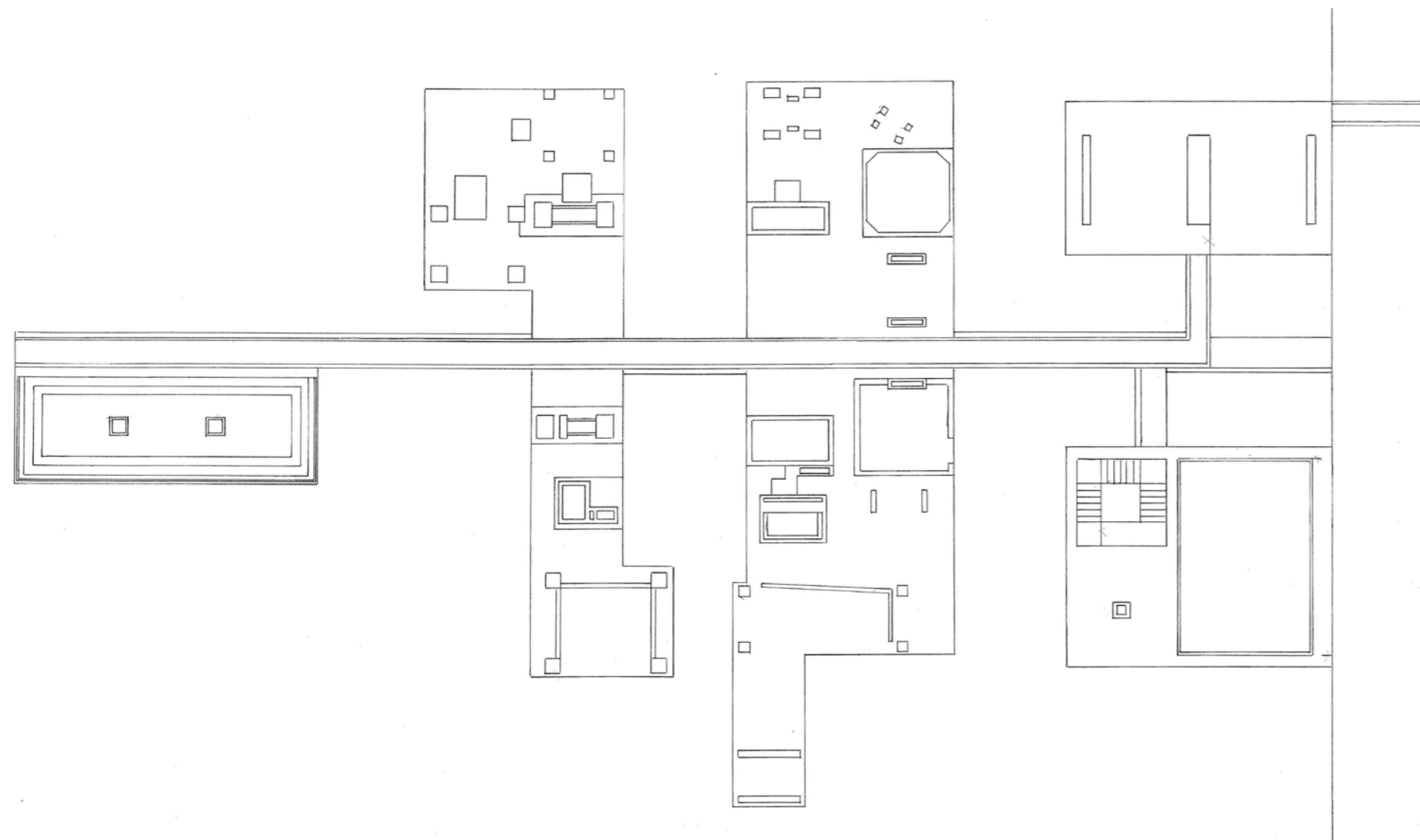
høst og vinter

modell, eksisterende

jeg leter etter det konkrete
jeg leter etter drømmen

tre volumer

Jeg synes det som er der allerede, er så vakkert. Jeg er redd for å gjøre noe som ødelegger. I begynnelsen gjør jeg minst mulig. Jeg tilfører en linje eller to, men lar alt annet stå. Det blir klamt. Mine linjer begynner å krangle med de som allerede er der.

Jeg trekker pusten, visker og gir plass til noe nytt. Jeg beholder de to sålene i midten, men visker bort de tre andre volumene.

Enda kan jeg skimte linjene som var på arket – jeg begynner å tegne oppå dem. Det er godt å ha en ramme å forholde seg til. Jeg beholder proposjoner, og det nye skjer kanskje mer gradvis.

Nå som saltvannet har flommet inn imellom volumene, legger jeg ut en grå løper, slik at man kan bevege seg mellom dem og slik det dannes et sted på vestsiden med roligere sjø, der man kan laste av og på en båt.

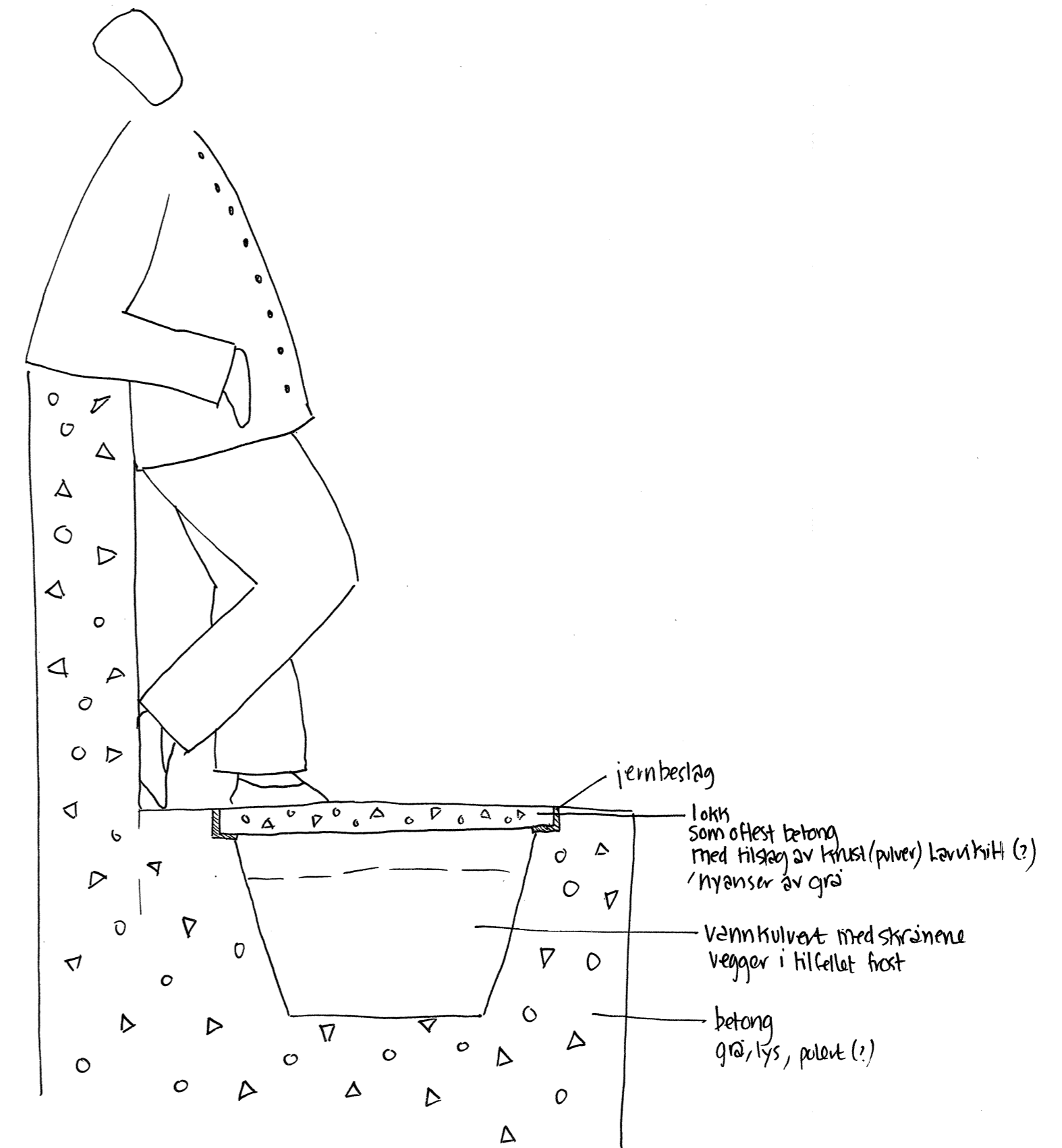
vannlandskap, plan
1:250

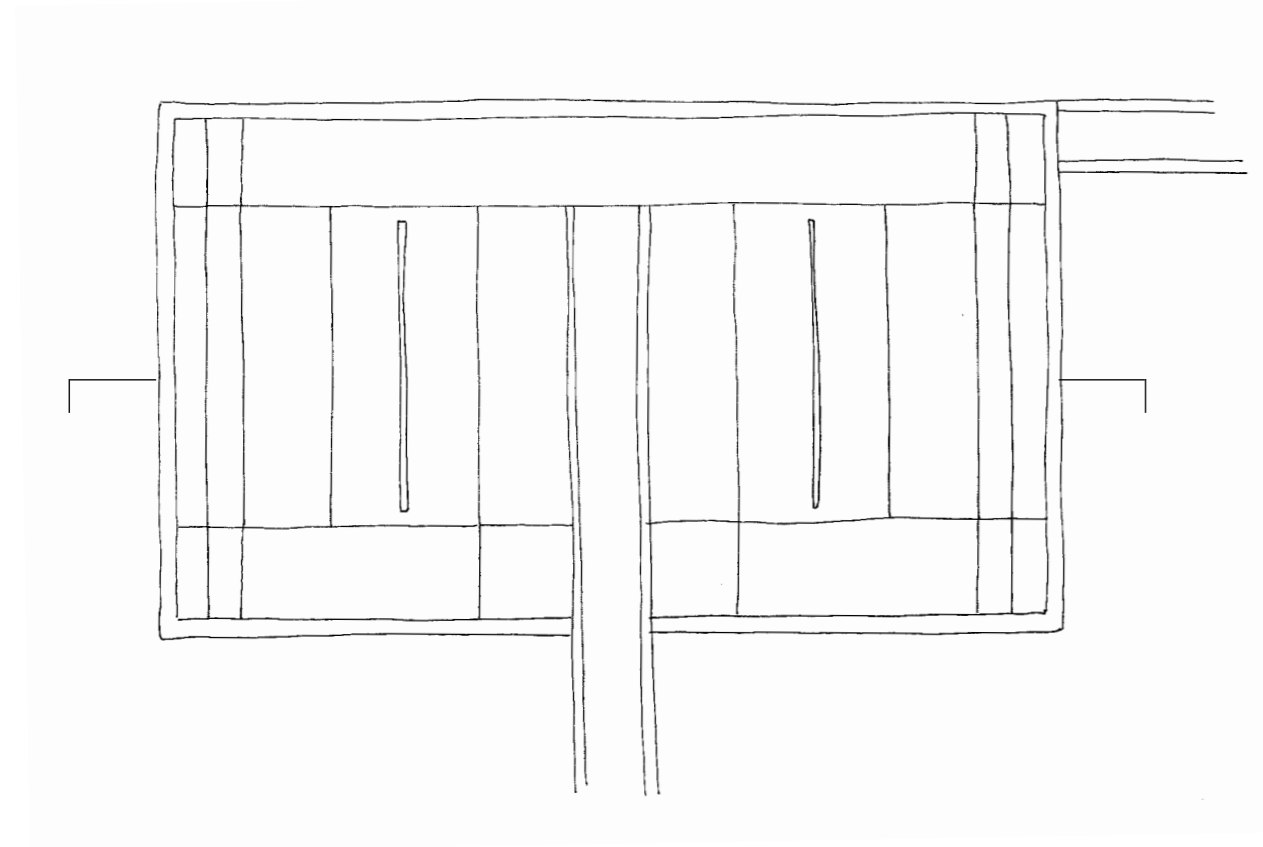
kulverten

Den grå løperen inneholder en kulvert, lik den som går igjennom industriområdet. Bare et tynt lokk skiller menneske og vann.

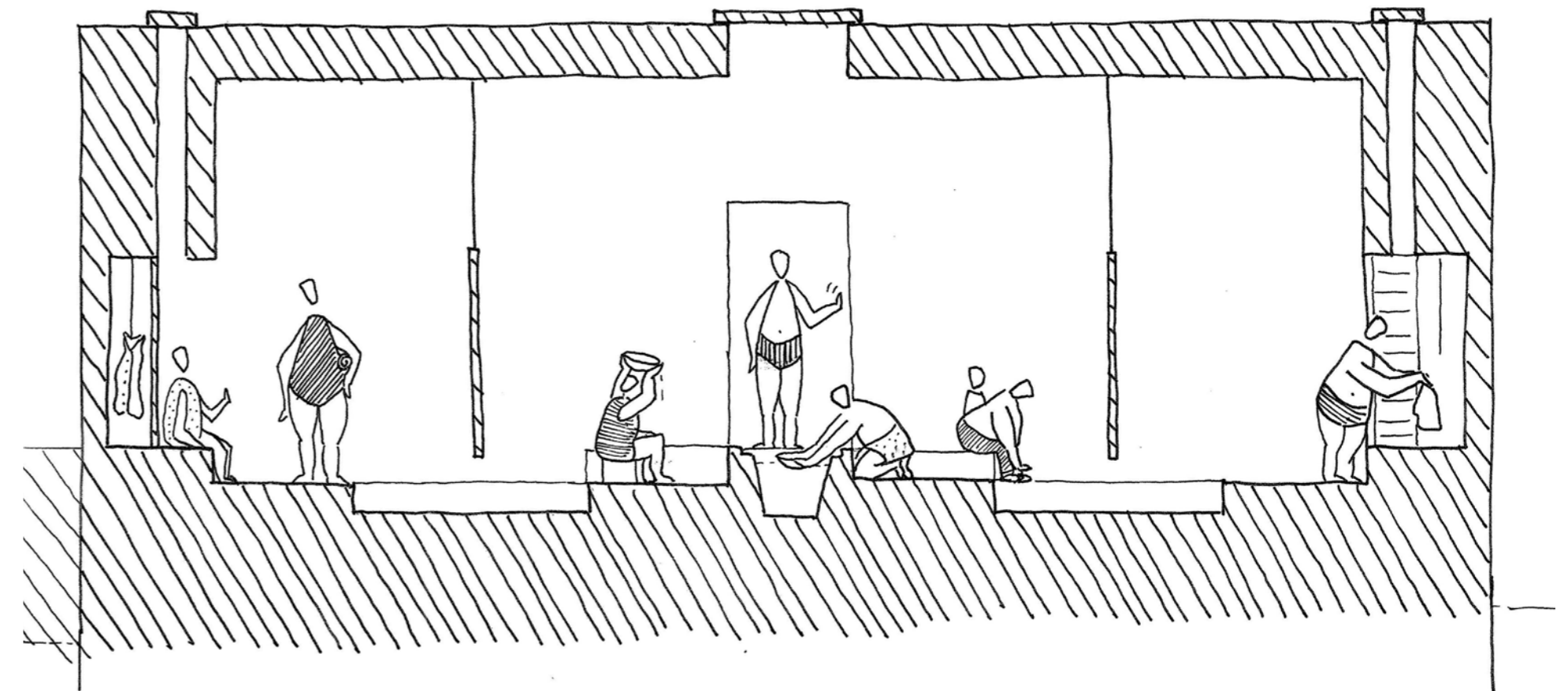
kilden

kilden, plan
1:100

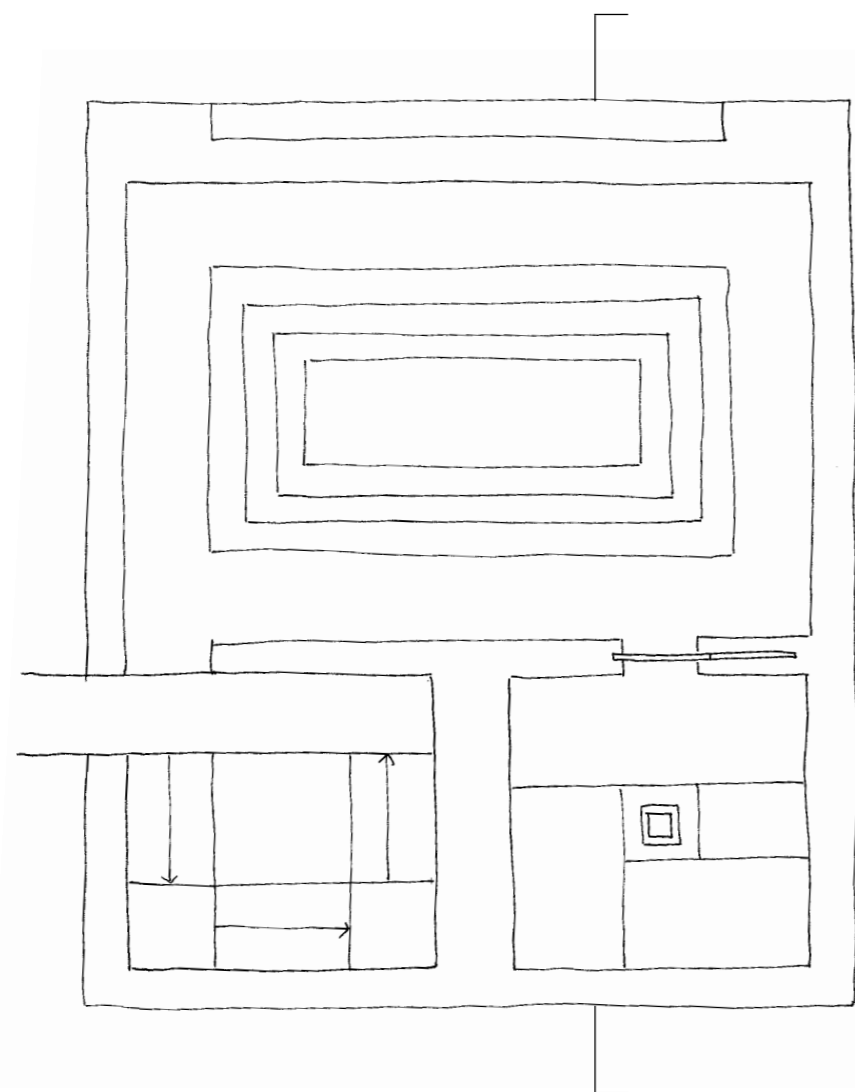
Jeg går ut på den grå løperen, og så til venstre inn i det første volumet. Vannet har kommet seg inn langs vestveggen og når det når midten av rommet skyter det fart tvers over og danner en åpen kilde. Kilden er samlingspunktet i rommet. I bakkant henger en tynn flate man kan stille seg bak når man skal kle seg om og bakenfor der igjen er det et hull i veggen der man kan sette seg ned og legge fra seg tingene sine.

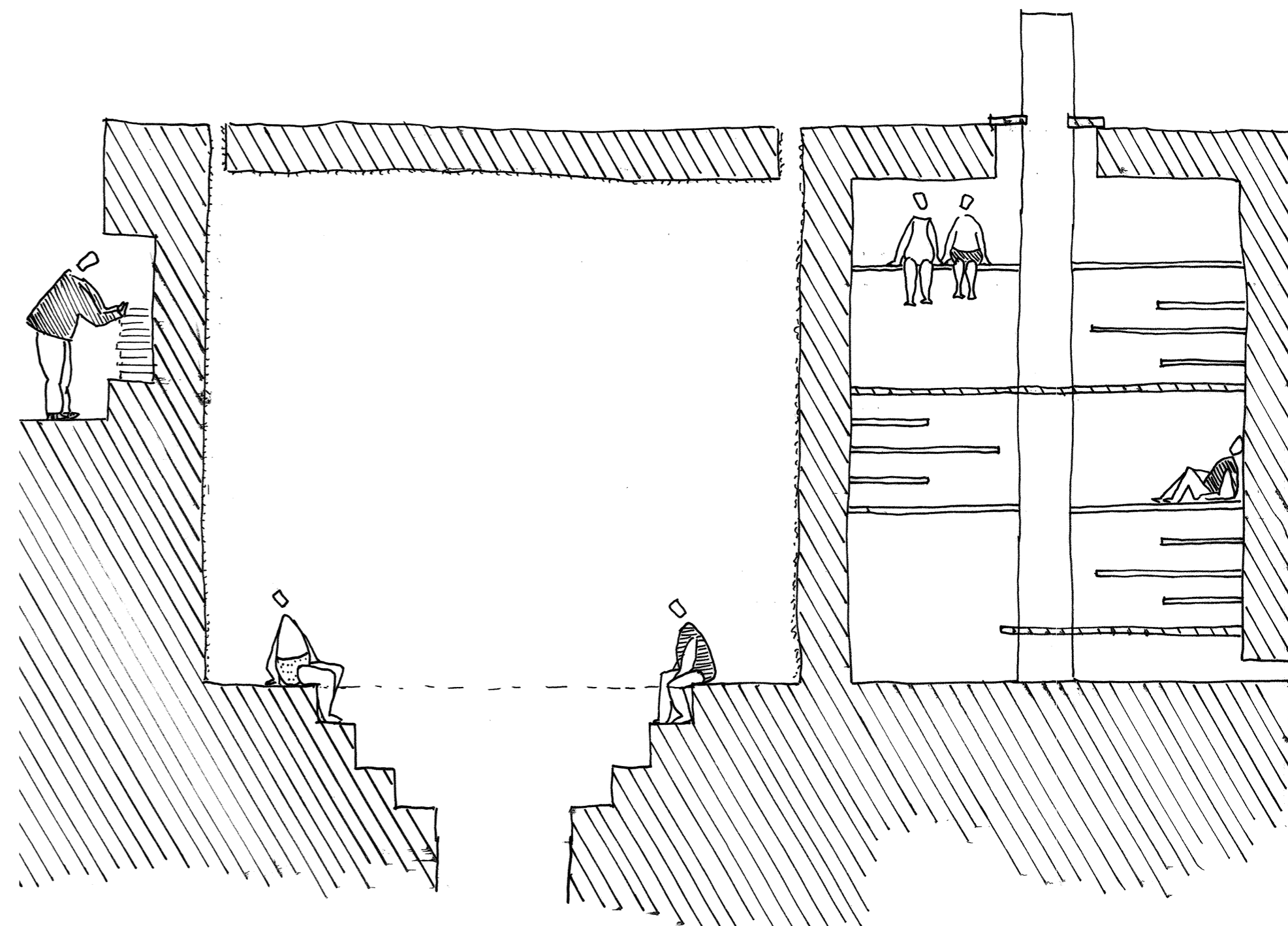
kilden, snitt
1:50

kaldt, varmt

Ferskvannet og jeg slår følge fra det første volumet til den grå løperen. Men mens vannet strømmer rett fram under føttene mine, går jeg inn i det andre volumet. Først kommer jeg inn i et rom som åpner seg mot himmelen. En spinkel metallkonstruksjon trapper seg oppover og nedover. Jeg går først opp, kikker over kanten av taket og kjenner vinden i ansiktet. Så går jeg helt ned til bunn av rommet, der jeg finner en åpning inn til et nytt rom. Der inne er veggene kledd med skjell. Lyset har sluppet inn i møtet mellom tak og vegg og hopper fra skjell til skjell. Gulvet i rommet trappes nedover mot midten og i denne trappen har saltvannet smøget seg inn og lagt seg til å sove. Jeg stikker tåen min ned i vannet, men det er kaldt, så jeg trekker foten kjapt til meg igjen. Ved siden av åpningen jeg kom inn igjennom, finnes en åpning til. I det jeg åpner døren inn hit, slår vanndamp og varme mot meg. Der inne finnes et høyt rom. Midt i rommet står en pipe, som går fra gulvet opp igjennom taket. Der pipen perforerer taket, har lyset funnet en sprekk å komme seg i gjennom. Det klenger seg til pipen og beveger seg så langt ned det klarer. Ved gulvet, inni pipen, brenner en ild som varmer rommet. Og Rundt pipen har flater i tre begynt å klatre oppover mot lyset. Jeg klatrer med dem og kjenner at det blir varmere og varmere. Jeg setter meg ned og kjenner at kroppen blir mør av all dampen og varmen. Etter en stund føles det som om jeg har nådd kokepunktet. Jeg husker det kalde vannet og forlater dampen og varmen. I rommet med skjellene senker jeg ned i det sovende saltvannet.

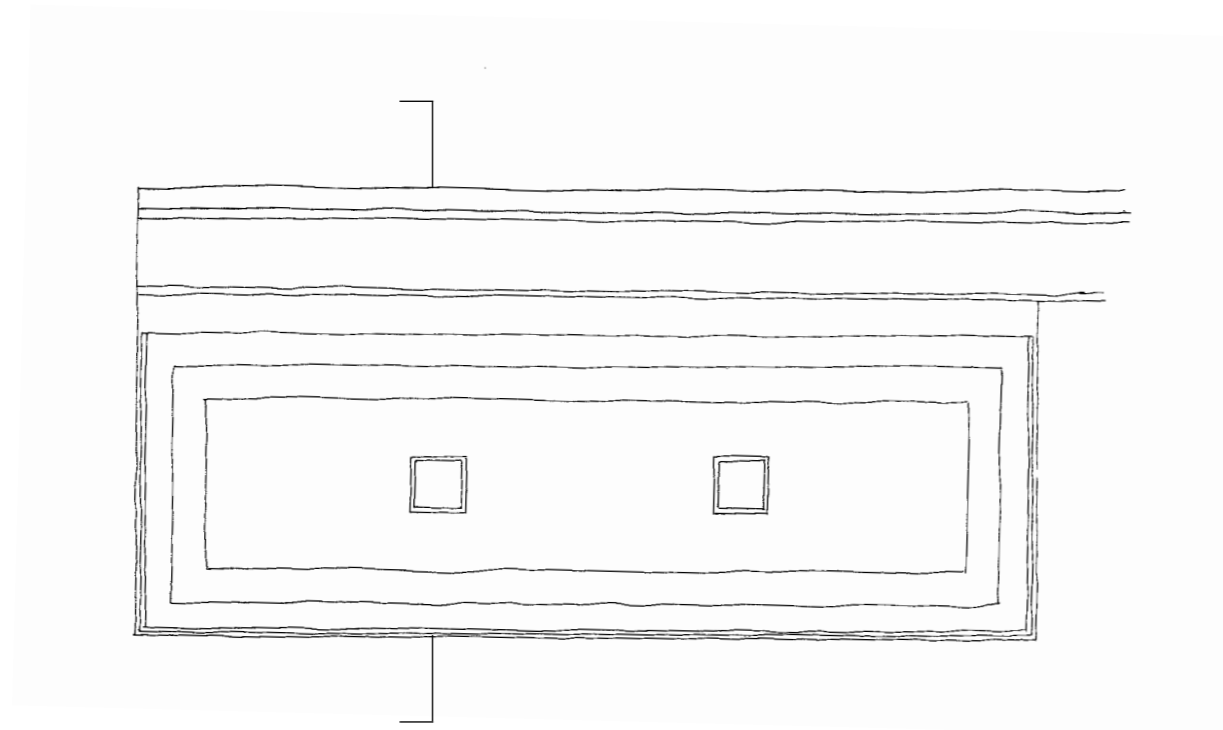
kaldt, varmt, plan
1:100

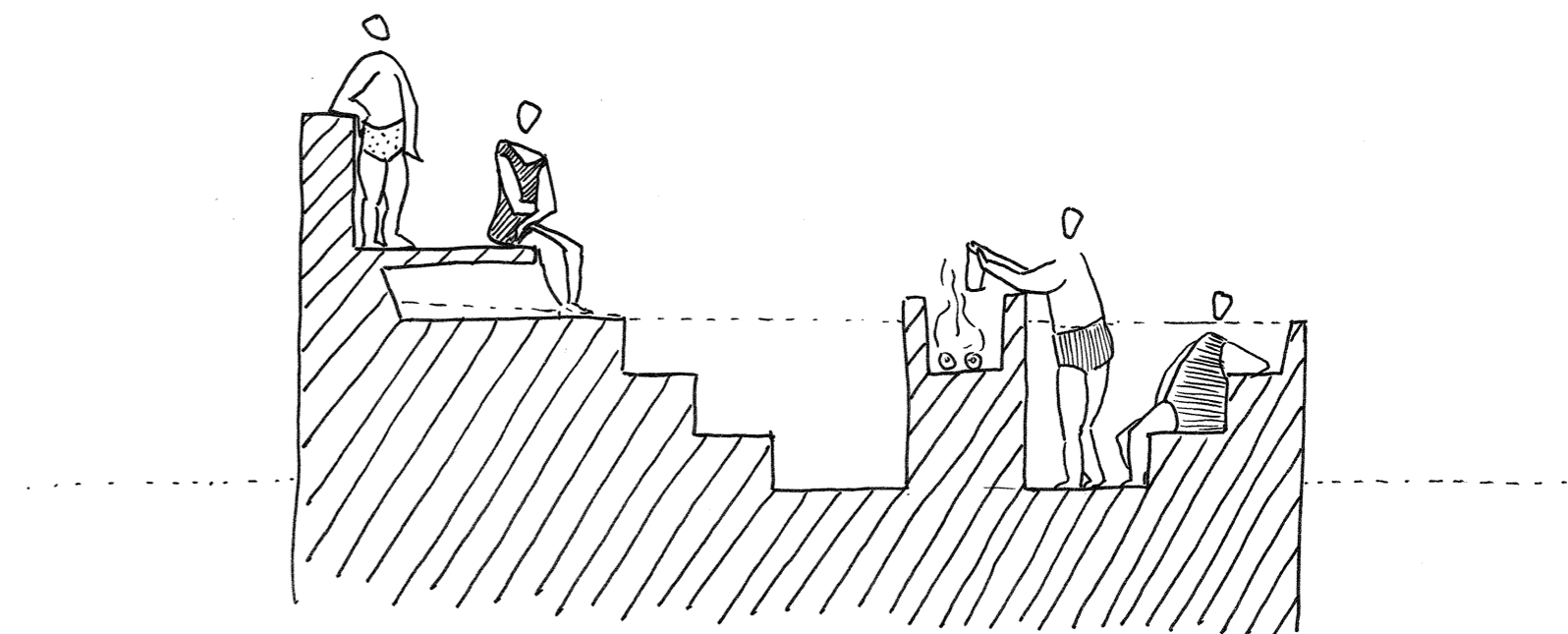
kaldt, varmt, snitt
1:50

karet

Jeg forlater det andre volumet og går ut på den grå løperen der ferskvannet igjen sildrer under føttene mine. Jeg passerer de to betongruinene, og kommer til slutt til et kar. Her slutter ferskvannet å gjemme seg. Det flommer ut i karet, før det tar sats og springer over kanten. Midt i karet står to bål som varmer vannet. Jeg senker kroppen min ned i det varme, ferske. Hvert 20. år blåser saltvannet seg helt opp til kanten av karet, men i dag nøyer det seg med å dusje holdet mitt med jevne mellomrom. Der ute løper ferskt og salt vann hverandre konstant i møte.

karet, plan
1:100

karet, snitt
1:50

Og når ferskt og salt har blitt brakk - setter de kurs for blåskjellene

jeg leter etter noe
jeg leter etter Nokurr

Hva er det da jeg søker
Jeg går og bærer på biter av visdom
brøkker av mening, ilanddrevne skår av
skjønnhet, bruddstykker som ikke passer sammen.
Og det jeg søke tr er noe som stemmer med mine
funn ...

(Mehren, 1981)

kilder

Fritz H Frølich, Larvik
Gunnar Christie Wasberg: *Vi på Agnes i to tusen år*, Østlands-Postens Trykkeri, 1977
Larvik kommune, planavdlingen
Torlek Fikse, Sjøparken Larvik
Østlandsposten, Larvik
Nynorskordboka, Samlaget 1998
Store norske leksikon, nettutgave

